

**VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA**

KATEDRA NÁRODOHOSPODÁŘSKÁ

**Dopady migrace na trh práce v USA
Migration Impacts on Labour Market in the USA**

Student: Bc. Michaela Řiháková

Vedoucí diplomové práce: doc. RNDr. Milan Šimek, Ph.D.

Ostrava 2012

VŠB - Technická univerzita Ostrava
Ekonomická fakulta
Katedra národohospodářská

Zadání diplomové práce

Student: **Bc. Michaela Řiháková**
Studijní program: N6202 Hospodářská politika a správa
Studijní obor: 6202T027 Národní hospodářství
Specializace: 00 Národní hospodářství
Téma: **Dopady migrace na trh práce v USA**
Migration Impacts on Labour Market in the USA

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
 2. Teoretická východiska mezinárodní migrace
 3. Migrační politika USA
 4. Cizinci na trhu práce v USA
 5. Dopady migrace na trh práce v USA
 6. Návrhy a doporučení
 7. Závěr
- Seznam použité literatury
Seznam zkratk
Prohlášení o využití výsledků diplomové práce
Seznam příloh
Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

- BARŠOVÁ, Andrea a Pavel BARŠA. *Přistěhovalectví a liberální stát: imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku*. Brno: Masarykova univerzita, 2005. ISBN 978-80-210-3875-6.
- FREY, William. *The Great American Migration Slowdown: Regional and Metropolitan Dimensions* [online]. Brookings, 9. 12. 2009. Dostupné z: http://www.brookings.edu/~media/files/rc/reports/2009/1209_migration_frey/1209_migration_frey.pdf
- KUNEŠOVÁ, Hana, Eva CIHELKOVÁ et al. *Světová ekonomika: nové jevy a perspektivy*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2006. ISBN 80-7179-455-4.

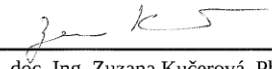
Formální náležitosti a rozsah diplomové práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

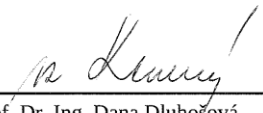
Vedoucí diplomové práce: **doc. RNDr. Milan Šimek, Ph.D.**

Datum zadání: 25.11.2011

Datum odevzdání: 27.04.2012

doc. Ing. Zuzana Kučerová, Ph.D.
vedoucí katedry

prof. Dr. Ing. Dana Dluhošová
děkanka fakulty

Prohlášení

Čestně prohlašuji, že jsem svou diplomovou práci vypracovala samostatně, pomocí vlastních znalostí a vědomostí získaných v průběhu studia a výhradně s použitím literatury a zdrojů uvedených v seznamu.

V Uherském Brodě, 18. dubna 2012

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu diplomové práce panu doc. RNDr. Milanu Šimkovi, Ph.D. za cenné připomínky, rady, ochotu a čas věnovaný konzultacím při přípravě práce.

OBSAH

1. ÚVOD	5
2. TEORETICKÁ VÝCHODISKA MEZINÁRODNÍ MIGRACE	7
2.1. Vymezení pojmu mezinárodní migrace	7
2.2. Formy mezinárodní migrace	8
2.2.1. Formy pracovní migrace	9
2.3. Příčiny mezinárodní migrace	10
2.4. Důsledky mezinárodní migrace.....	11
2.4.1. Důsledky pro hostitelskou zemi	11
2.4.2. Důsledky pro vysílající zemi	12
2.5. Teoretické aspekty mezinárodní migrace.....	13
2.5.1. Explanační teorie migrace	15
3. MIGRAČNÍ POLITIKA USA.....	21
3.1. Imigrace jako nástroj národního sebepojetí	21
3.2. Anglosaský vliv při formování USA – období neregulované imigrace	22
3.3. Historie imigračních politik	24
3.3.1. Období vysokého přistěhovalectví a začínající restriktce (1882-1924).....	24
3.3.2. Období nízkého a klesající přistěhovalectví a tuhé restriktce (1924-1943).....	25
3.3.3. Období nízkého, ale rostoucího přistěhovalectví a slábnoucí restriktce.....	26
(1943-1965).....	26
3.3.4. Období vysokého a rostoucího přistěhovalectví a relativně nízké restriktce.....	26
(1965-1980).....	26
3.3.5. Období vysokého a rostoucího přistěhovalectví a neúčinné restriktce.....	27
(do současnosti).....	27
3.4. Právní aspekty migrační politiky USA	30
3.4.1. Souhrn nejvýznamnější legislativy upravující imigraci	32
3.4.2. Typologie migrantů v USA	34
4. CIZINCI NA TRHU PRÁCE V USA	37
4.1. Obecné aspekty imigrace	38
4.1.1. Směr migračních proudů	39
4.1.2. Imigranti dle právního statusu	41
4.2. Imigrant na americkém trhu práce	42
4.2.1. Charakteristika imigranta na americkém trhu práce.....	44
4.3. Zaměstnanost a nezaměstnanost imigrantů	49

5. DOPADY MIGRACE NA TRH PRÁCE V USA	53
5.1. Neoklasický model: zjednodušený stimul laického negativismu.....	53
5.2. Ekonomické balancování v důsledku imigrace: kritika neoklasického modelu.....	54
5.3. Empirický výzkum: vědecký optimismus	56
5.3.1. Stav empirického výzkumu v USA	57
5.3.2. Dopady imigrace na výši mezd v období 2000 – 2009	59
6. NÁVRHY A DOPORUČENÍ	61
6.1. Významné stimuly reformy americké imigrační politiky	61
6.2. Výzkumná perspektiva.....	64
7. ZÁVĚR.....	65
LITERATURA A ZDROJE	67
SEZNAM ZKRATEK.....	71
PROHLÁŠENÍ O VYUŽITÍ VÝSLEDKŮ DIPLOMOVÉ PRÁCE	72
SEZNAM PŘÍLOH	1

1. ÚVOD

Imigrace reprezentuje kontroverzní téma již od samotného vzniku národních států (Levine, 2010). Velká část stávajících debat, ať už odborných či laických, je orientována na ekonomické dopady imigrace, zjednodušeně řečeno, zda je imigrace pro danou zemi ekonomicky přínosná (srov. Borjas, 2003; Borjas – Grogger – Hanson, 2011; Card, 2009). Intenzita diskuze, potažmo anti-imigrantský apel založený na kulturní, etnické, náboženské či ekonomické svébytnosti, kulminují obzvláště v období silného přílivu imigrantů. K jejich výraznému posílení však významně přispěla i poslední ekonomická krize.

Málokdo si na počátku roku 2007 dokázal představit, že alarmující stav na americkém trhu s nemovitostmi v následujících měsících zcela zásadním způsobem otřese základy globálního finančního systému a uvrhne průmyslově vyspělý svět do nejhlubší krize od dob druhé světové války. V září 2008, kdy došlo ke zhroucení jedné z největších amerických investičních bank Lehman Brothers, se postupnému šíření krize nevyhnula Evropa, či rozvojové země. Rozměry ekonomického propadu naznačuje čtyřprocentní pokles amerického HDP od konce roku 2007 do poloviny roku 2009, a ztráta téměř sedmi milionů pracovních pozic ve stejném období.¹

Právě ekonomická pozice země (ať už je na ni pohlíženo jako na zemi hostitelskou, či vysílající) je jedním z aspektů určujících směr imigračních toků a podoby imigračních norem. Globální ekonomická krize proto nevyhnutelně zasáhla migranty, resp. komunity, ze kterých emigrovali, ale i ty, ve kterých se usídlili. Uvědomíme-li si skutečnost, že se imigrace ze své podstaty odráží v celé řadě socio-ekonomických procesů a jevů, jakými jsou např. globalizace, ekonomický rozvoj, stav trhu práce, charakter pracovní síly a lidského kapitálu, úroveň blahobytu a chudoby, míra sociální inkluze aj., je nasnadě otázka, jak se se změnou ekonomických ukazatelů změnil charakter migrace. V případě Spojených států amerických², které představují zemi s nejmasovějším přílivem migrantů, se však nabízí vícero výzkumných otázek a perspektiv, jež se dotýkají zejména vlivu na státní rozpočet a soukromý sektor.

¹ K výši HDP viz *National Income and Product Account Tables* [online], dostupné skrze US Department of Commerce Bureau of Economic Analysis (BEA). Míra nezaměstnanosti v období čtvrtého kvartálu 2007 až prvního pololetí 2009 získána z aktuálních statistik ministerstva práce viz *Current Employment Statistics* [online], dostupné skrze US Department of Labor Bureau of Labor Statistics (BLS).

² V textu jsou zcela synonymně užívána označení Spojené státy a USA.

Rozpočtové dilema pramení z otázky, zda imigranti nečerpají ze státního rozpočtu prostřednictvím sociálních služeb více prostředků, než které v daňovém systému odvedou³. Soukromý sektor imigranti ovlivňují skrze vlastní práci, ta však může mít z pohledu domácích pracovníků a ekonomického systému jako celku kontradiktorní dopady. Snižuje-li imigrantská pracovní síla mzdy, zpravidla snižuje také ceny zboží, což je spotřebitelsky výhodné, nicméně z pohledu zaměstnance nežádoucí. Proto je potřeba upřesnit, že optika, jakou je problematika imigrace v USA nahlížena, zohledňuje primárně blahobyť pracovníka před spotřebitelem (Levine, 2010).

V obdobném rámci se pohybuje i předkládaná práce. Primárním cílem je objasnit, jak lze na vztah imigrace a trhu práce pohlížet a následně dopady imigrace analyzovat, a to zejména s ohledem na výši mezd a zaměstnanost. Jelikož samotná analýza spoléhá na velmi sofistikované modely a objemnou datovou bázi, i přední výzkumníci se přou nad metodologií a úrovní prováděných analýz (srov. Borjas, 2003; Card, 2009; Peri – Ottaviano, 2010). Aktuálně dostupné teoreticko-empirické analýzy jsou proto využity jako interpretační rámec, který je však podroben kritickému zhodnocení. Ta jsou zdrojem závěrečných doporučení, která by měla být reflektována zejména při tvorbě migračních politik a navazujícím výzkumu.

Práce je koncipována jako případová studie a je strukturována do teoreticko–deskriptivního (kapitola 2 a 3) a empiricko-analytického (kapitola 4, 5 a 6) celku. V druhé kapitole je věnován prostor teoretickému ukotvení problematiky, následně navazuje kapitola deskriptivního a sumarizačního charakteru, která se zabývá migrační politikou USA z historického hlediska, ale dokumentuje i její stávající podobu. Odpověď na otázku, jakým způsobem se proměnil charakter migrace v USA, přináší čtvrtá kapitola, která zpracovává nejnovější poznatky o struktuře migrantů v zemi v uplynulé dekádě, se zvláštním zřetelem k imigrantům na trhu práce.⁴ V páté části práce jsou představeny a interpretovány nejaktuálnější teoreticko-empirické analýzy, které odráží stav výzkumu v USA. Jejich kritická reflexe je zdrojem doporučení, a to na úrovni tvorby, resp. novelizace americké migrační politiky, ale i na úrovni obecných výzkumných perspektiv dané problematiky.

³ Zejména imigranti s nižším vzděláním a kvalifikací jsou považováni za čisté příjemce ze státního rozpočtu, jelikož obvykle disponují pouze nízkými příjmy, mají početnou rodinu a minimum zaměstnavatelů hradí jejich zdravotní pojištění. V roce 2010 přibližně třetina takových rodin participovala na veřejných asistenčních programech, ve srovnání s necelou pětinou obdobně situovaných amerických rodin. I přesto je vhodné upozornit, že vyšší míra zapojení do systému veřejného sociálního zabezpečení není důsledkem nižší ekonomické aktivity imigrantů (Orrenius, 2012).

⁴ Jelikož doposud zpracovaná data nepostihují sledované aspekty v průběhu celé dekády, jsou některá zjištění limitována rokem 2009, či pouze obecně shrnují období před nástupem krize a vývoj v průběhu krize. Sledování změn je podmíněno komparativní metodou, která vyžaduje adekvátní zahrnutí starších dat, zejména z období let 1990-2000.

2. TEORETICKÁ VÝCHODISKA MEZINÁRODNÍ MIGRACE

Migrace formuje dějiny lidstva od jeho prvopočátků, je proto na místě si uvědomit, že aktuálně hojně reflektované a nezřídka zneklidňující otázky přistěhovalectví a národní identity nepředstavují nikterak nový fenomén. Nicméně v horizontu posledních 40 let (1970 – 2010) se celosvětově počet migrantů více než zdvojnásobil z 84 na 214 milionů (Terazzas, 2011).

Jordan a Düvel in Baršová - Barša (2005) v této souvislosti zdůrazňují, že z kvantitativního hlediska současný pohyb osob nijak zásadně nepřevyšuje míru migrace obvyklou v jiných obdobích modernity, podstatná je však změna povahy této migrace, resp. její vnímání západními společnostmi. Zvýšený příliv migrantů jde ruku v ruce s uvolňováním trhů práce⁵, které je podle Kunešové, Cihelkové (2006) způsobováno vnitro politickými a ekonomickými problémy jednotlivých zemí. V tomto kontextu je snáze pochopitelné, že migrace je často jednostranně považována za zdroj, nikoli důsledek konfliktu. Pokud se ale na celosvětový nárůst migrační politiky podíváme obdobně jako Šišková (2001) prizmatem fungování tří základních kapitálů – konsolidace trhu, formátování sociálního a lidského kapitálu, dojdeme k závěru, že mezinárodní migrace vzniká v ekonomických, psychologických a politických transformacích. Nedostatek ekonomického rozvoje není důvodem ke vzniku migrace, ale je jím samotný rozvoj, neboť migranti zpravidla nepřicházejí do rozvinutého světa z izolovaných komunit, ale z míst, která právě prodělávají období růstu a rozvoje.

Dříve než se začneme zabývat problematikou migrace zasazenou do užšího teritoriálního a tematického rámce, je vhodné představit si základní terminologii, koncepty a přístupy související s tématem migrace.

2.1. Vymezení pojmu mezinárodní migrace

Dle Tvrdeho (1997: 5) je migrace v nejobecnější rovině synonymem „*stěhování*“. Demografové tímto termínem označují mechanický pohyb nebo mechanickou měnu obyvatelstva, tedy formu prostorové mobility mezi dvěma územními jednotkami znamenající obvykle trvalou změnu pobytu (srov. Jelínek a kol. 1984: 607). Téměř shodné parametry termínu migrace najdeme i v Akademickém slovníku cizích slov (1995), kde je migrace vysvětlována jako „*proces prostorového přemísťování osob přes hranice, spojený se změnou místa bydliště na dobu kratší či delší, případně natrvalo*“. Pro zjednodušení se lze v určitých

⁵ K nejvýznamnější změně tohoto typu došlo např. zavedením svobodného pohybu občanů v rámci EU na základě Schengenské smlouvy.

případech ztotožnit i s definicí Organizace spojených národů (dále jen OSN), jež chápe migraci jako pobyt jedince na jiném místě než je pro něj obvyklé po dobu delší jednoho roku.⁶

Jelikož je jedním z definičních kritérií termínu prostor, je nezbytné vymezit územní jednotky. Na tomto principu lze odlišit migraci vnitřní a vnější. Pokud nejsou překročeny hranice daného státu, mluvíme o migraci vnitrostátní, jsou-li hranice překročeny, pak o mezinárodní případně zahraniční. A právě mezinárodní migrace je jedním z charakteristických rysů posledních desetiletí. Jak uvádí Castles a Miller (1993), mezinárodní migrace je komplexním procesem kolektivního charakteru, který vzniká z určité společenské změny a zasahuje celou společnost v zemi původu stejně jako v zemi cílové. Mezinárodní migraci lze dle Kunešové a Cihelkové (2006) chápat jako jednu z forem reakce jednotlivců nebo rodin, případně celých skupin lidí (např. etnik) na měnící se společenské, hospodářské a kulturní podmínky.

2.2. Formy mezinárodní migrace

Migrace nemá jednotnou podobu, de facto je souborem různorodých pohybů. Analogická rozmanitost je patrná i u samotné terminologie související s touto problematikou, a to v závislosti na sledovaných charakteristikách. Z nejčastějších můžeme zmínit např. *délku pobytu*, migraci pak rozdělujeme na stálou a dočasnou, popř. krátkodobou, nebo např. *dělení migrace na základě důvodu*⁷, kdy hovoříme o ekonomické, politické, ekologické či jinak motivované migraci. Úžeji kategorizuje Tvrdý (1997) a řada dalších autorů, kteří považují za základní rozlišení mezi *nedobrovolnou* (vynucenou, násilnou) a *dobrovolnou* (chtěnou) migrací, která vyplývá z iniciativy migranta. V případě nedobrovolné migrace se dříve jednalo především o deportace otroků, jako reálný příklad lze uvést odsun Němců po II. světové válce nebo i jiné mezistátní výměny obyvatel. V současném světě je touto migrací míněno vynucení odchodu ze země, ať již přímo státní mocí (vyhoštěním nebo deportací), nebo nepřímo pomocí strachu či jiných forem nátlaku. Tvrdý (1997) sem řadí ale i další okolnosti, které nutí k odchodu ze země, jako jsou hladomor, přírodní katastrofy, války aj.

Pro obecnější vymezení jsou zpravidla za klíčové považovány faktory politické a ekonomické, na základě kterých je migrace chápána jako politická, resp. pracovní (ekonomická). Pracovní migraci, která je vytvářena a motivována převážně ekonomickými

⁶ Tato forma definice bývá často kritizována, jelikož někteří autoři zahrnují pod pojem migrace i dočasné změny pobytu.

⁷ U tohoto členění nastává zpravidla problém, jelikož jednotlivé motivy působí společně a nelze určit, který z nich převládá, také migranti někdy tají nebo neznají pravé důvody své migrace, avšak i přes tyto nedostatky se toto členění často používá.

faktory, však doplňují také následující mimoekonomické faktory: možnost kariérního rozvoje, získání odborných pracovních zkušeností nebo také snaha zdokonalit se v jazykových znalostech, aj., jak uvádí Mazúrová (2008).

2.2.1. Formy pracovní migrace

Podle charakteru potenciálních migrantů a forem výkonu zaměstnání v zahraničí Baštýř (2005: 91-93) pracovní migraci dále kategorizuje následujícím způsobem.

- *Migrace pobídková,*

která vzniká výzvou cílového státu. Jedná se v podstatě o situaci, kdy specialisté ze země, která je méně ekonomicky vyspělá a kde je možnost dosažení kariérního růstu a vysokých mezd omezena, migrují na základě výzvy do země s vyšším životním standardem. Tento typ migrace mívá zpravidla dlouhodobý až celoživotní charakter.

- *Migrace poptávková*

vychází z vlastních impulsů migranta pracovat v cílové zemi. Existuje hrozba v podobě masového přílivu levných pracovních sil, což s sebou nese následně růst nezaměstnanosti a vzniká tlak na snižování mezd.

- *Migrace pobytová*

je charakteristická touhou migranta buď dlouhodobě anebo trvale změnit místo pobytu, práce i života. Hlavní roli zde hraje příjmový rozdíl mezi mateřskou a cílovou zemí migranta, který má vliv na překonání bariér v podobě vazeb s domácím prostředím a který se také stává zdrojem krytí počátečních finančních nákladů s migrací souvisejících.

- *Migrace dojížděková*

se od předchozích typů odlišuje zachováním migrantova místa pobytu v domovské zemi. Migrace se pak uskutečňuje buď formou každodenního dojíždění do mateřské země, nebo se migrant po krátkém čase vrací domů zpravidla na víkend. Z uvedené charakteristiky je patrné, že v rámci dojížděkové migrace je cílová země vybraná migrantem povětšinou hraničním státem sousedícím s jeho mateřskou zemí.

Na tři specifické formy migrace upozorňují i Kunešová s Cihelkovou (2006: 94), jimž připisují v problematice mezinárodní migrace stěžejní roli.

- *Přeshraniční migrace,*

kteřá je obdobou Baštýřovi (2005) dojížděkové migrace, navíc autorky upozorňují na skutečnost, že tato forma migrace může zapříčinit destabilizaci na lokálním trhu práce vysílající země (např. dočasný nedostatek pracovníků ve stavebnictví, zdravotnictví apod.).

- *Odliv mozků*

současně představuje specifikum mezinárodní migrace především mezi vyspělými zeměmi, neboť se jedná o pohyb vysoce kvalifikovaných pracovníků (*brain drain*). Cílovou zemí jsou především takové země, které přitahují odborníky vysokým peněžním ohodnocením. Země získávají produktivní a kvalifikované pracovníky, zatímco země původu ztrácí nejen odborníky, ale i náklady související s investicemi do jejich vzdělání. Rozsáhlejší odliv kvalifikovaných pracovních sil může v mateřské zemi vést ke snížení kulturní, technické, ale i ekonomické úrovně. Proto je aktuálně věnována zvýšená pozornost odlivu odborníků z důležitých odvětví veřejných služeb (zdravotnictví, technika, věda a výzkum aj.).

- *Nelegální migrace*

má svou zvláštní dynamiku a rozměr daný teritoriálně, jelikož je na odlišných místech přijímána rozdílně. Například v našich zeměpisných šířkách došlo k jejímu rozmachu v souvislosti se zásadními socio-politickými změnami přelomu 80. a 90. let minulého století. Tuto situaci však doprovázel nárůst restriktivních opatření, což v kontrastu s masovým a omezeně postihovaným přílivem nelegálních imigrantů v USA působí dojmem, že nelegální migrace je evropskými zeměmi vnímána s většími obavami než ve Spojených státech. Z pohledu zaměstnavatele má práce nelegálních cizinců nepřehlédnutelné výhody před prací domácích pracovníků, jelikož cizinec neuplatňuje nároky na dovolenou, pracuje o víkendech a nežádá příplatky. Cizinci zpravidla nemají extrémní požadavky na ubytování, stravu a vykonávají i práce, na které nebyli původně sjednáni, mívají často větší motivaci a disciplínu. Pro stát je však tato forma migrace velmi nevýhodná, jelikož zaměstnavatelé za své nelegální zaměstnance neplatí pojistné a sociální pojištění, taktéž neodvádí za zaměstnance daň z příjmů.

2.3. Příčiny mezinárodní migrace

Životní podmínky v rodné vlasti (*push factors*), ale i v cílové destinaci (*pull factors*) mají zásadní vliv na rozhodnutí jednotlivce emigrovat a intuitivně se vyznačují se enormní rozmanitostí. Mezi neekonomické příčiny patří důvody rodinné, politické, náboženské, národnostní, rasové. Neopomenutelným impulzem k přesunům obyvatelstva bývají také

přírodní katastrofy, které mohou výrazně zhoršit ekonomickou situaci obyvatelstva. Ekonomické důvody mezinárodní migrace souvisí zpravidla s nerovnoměrným ekonomickým vývojem v jednotlivých zemích, z čehož dále vyplývá odlišná výše životní úrovně, rozdílné výše reálných mezd, atd. Mezinárodní ekonomická migrace bývá často spojována s pohybem přímých zahraničních investic, jelikož pracovníci následují ekonomické příležitosti. Další ekonomicky neopomenutelnou příčinou jsou změny strukturální povahy, které dále vyvolávají potřebu nejen kvalifikovaných, ale i méně kvalifikovaných pracovních sil. Migrační toky z ekonomických příčin probíhají převážně ze zemí méně rozvinutých do zemí rozvinutějších. V opačném směru je tento proces výrazně slabší (Borjas, 2006).

Přesto Kunešová a Cihelková (2006) vymezují několik důvodů, které vedou k pohybu pracovníků do zemí s nižší ekonomickou úrovní:

- přímé zahraniční investice z rozvinuté země do méně vyspělé země, které doprovází příchod zahraničních odborníků a manažerů,
- deficit na trhu práce hostitelských zemí v určitých specializovaných oborech,
- nedostatek pracovních příležitostí v rozvinutých zemích pro kvalifikované pracovníky v některých oborech.

2.4. Důsledky mezinárodní migrace

Jelikož existuje řada dílčích kritérií, pomocí kterých lze migraci kategorizovat, a následně k ní i přistupovat, není překvapivé, že přístupy hostitelských a vysílajících zemí mohou být kontradiktorní, a to s ohledem na důsledky, které pro dané země plynou. Analogicky této úvaze odlišují důsledky mezinárodní migrace Kunešová a Cihelková (2006), které odděleně posuzují dopady migrace z perspektivy zemí hostitelských (imigračních) a zemí vysílajících (emigračních).

2.4.1. Důsledky pro hostitelskou zemi

Příliv zahraničních migrantů má pro hostitelskou zemi důsledky pozitivní i negativní. Nejvýznamnější z nich uvádí následující přehled dle publikace Kunešové a Cihelkové (2006).

- *Pozitivní důsledky:*
 - příliv zahraničních pracovníků může zaplnit mezery na trhu práce (jde zejména o oblasti, které pro domácí pracovníky vzhledem k pracovním podmínkám nejsou atraktivní – stavebnictví, pohostinství, zdravotnictví aj.),

- příliv migrantů zvyšuje agregátní poptávku po zboží a službách, což stimuluje k růstu HDP,
- rostoucí počet zahraničních pracovníků přispívá k vyšší agregátní nabídce a tím k ekonomickému růstu,
- zahraniční migranti mohou předat domácím pracovníkům nové znalosti a pracovní dovednosti,
- příliv kvalifikovaných pracovníků a specialistů přináší hostitelské zemi úsporu společenských nákladů na vzdělání,
- zahraniční migranti jsou obvykle čistými plátcí do veřejných rozpočtů aj.

- *Nežádoucí důsledky:*

- konkurence zahraniční pracovní síly vyvolává sociální neklid a nespokojenost,
- na trhu práce může docházet ke skryté diskriminaci cizinců, která působí v některých případech na snižování mezd,
- levná a přizpůsobivá pracovní síla vede k tomu, že klesají požadavky zaměstnavatelů a kvalifikaci pracovníků a rostou požadavky na pracovní výkon,
- zvýšený příliv migrantů z jiných regionů může vést k negativním společenským projevům např. „střet civilizací“ vyvolaný odlišnou mentalitou, náboženstvím, kulturou aj.

2.4.2. Důsledky pro vysílající zemi

Také pro vysílající zemi má mezinárodní migrace pozitivní a negativní důsledky, které se mohou prolínat s kontradiktorní skupinou v imigrační zemi, jelikož perspektiva pohledu je obrácená.

- *Pozitivní důsledky:*

- ve vysílající zemi se snižuje nabídka pracovních sil, což může vést k poklesu míry nezaměstnanosti,
- dochází ve vysílající zemi k růstu devizových zdrojů použitelných k rozvoji domácí ekonomiky – pokud migrant ze zahraničí finančně podporuje svou rodinu ve vysílající zemi,
- zahraniční migrace může napomáhat ke zvýšení obchodu mezi vysílající a hostitelskou zemí,

- odchod pracovníků do zahraničí se ve vysílající zemi stává stimulem k investicím do lidského kapitálu aj.
 - *Nežádoucí důsledky:*
- odliv vysoce kvalifikovaných pracovníků má řadu negativních dopadů především v sektoru služeb (věda, výzkum, zdravotnictví) a průmyslu,
- ve vysílající zemi se může zvyšovat tlak na růst mezd v odvětvích a oborech odkud pracovní síla odchází,
- v případě trvalého odchodu se vysílající zemi nevrátí investice vynaložené do vzdělání migrantů.
- migrace může přispět k růstu rozdílů v důchodech ve vysílající zemi,
- finanční podpora poskytovaná emigranty může být jen dočasná.

2.5. Teoretické aspekty mezinárodní migrace

Problematika migrace je vysoce interdisciplinární a výrazně diferenciovaná jak z pohledu vstupů výzkumníka⁸, finálních výstupů, ale i vnějších determinujících faktorů. Proto lze jen obtížně směřovat k vytvoření jedné celkové a definitivní teorie migrace, respektive doposud se takovou teorií nalézt nepodařilo. V globalizujícím se světě se i přes restriktivní opatření mobilita všeobecně liberalizuje a ve svých formách a typech dále štěpí a komplikuje – dochází k zapojení dříve migrací nezasažených regionů, vzniku nových migračních směrů i zvyšující se diferenciací migračních typů. A ani v blízké budoucnosti se neočekává slábnutí mezinárodní migrace (Drbohlav – Uherek, 2007). Problémem migračních teorií se v kontextu jejich dynamicky se rozvíjející reality stává častá zastaralost, ale i to, že povětšinou nejsou v pravém slova smyslu teoriemi, ale spíše modely nemajícími vždy obecnou platnost. Přesto je důležité se teoretickým zákonitostem věnovat, neboť teorie uspořádávají získané informace o příčinách a průběhu migrace do logických celků (Procházková Ilinitchi, 2010).

Tvrdí (1997) poukazuje na fakt, že problémem jednotlivých teorií není jenom rozdílný pohled a předpoklady (premisy) jednotlivých oborů, to už částečně bylo překonáno pomocí

⁸ Máme tím na mysli otázky, které si výzkumníci při výzkumu této problematiky kladou – mohou k nim patřit např. následující: Jaké jsou příčiny migrace, proč k ní dochází, proč migrace v čase trvá nebo proč existuje reemigrace? Kdo jsou ti, kteří migrují? Jak lidé migrují? Jaké je jejich chování v cílových zemích migrace - je migrace trvalá nebo dočasná? Co daná migrace způsobuje? Jaké jsou migrační politiky a integrační strategie migračních skupin a institucí v cílových zemích? Takových otázek existuje celá řada, a právě z individuálních selekcí vznikají specifické modely.

určité agregace disciplín v některých pojetích, ale převážně ve stanovení úrovně pohledu. Pojetí přistupující k migraci na *mikroúrovni* ji považuje za individuální záležitost, klade důraz na proces rozhodování a na konečnou celkovou migraci pohlíží jako na agregaci individuálních rozhodnutí, zatímco přístupy z pohledu *makroúrovně* vidí podmíněnost migrace převážně vnějšími podmínkami, které vznikly vývojem světa, a migrace je pro ně kolektivním chováním. A dále tvrdí, že tento rozpor má za následek dva obecně přijímané přístupy, a to funkcionalistický a historicko-strukturální, které se snaží vysvětlit migraci co nejkomplexněji (blíže viz Tvrdý, 1997). Nicméně v současné době převládá názor, že obě tyto povahou velmi odlišné perspektivy jsou důležité a mají spíše komplementární než konkurenční vztah (Drbohlav – Uherek, 2007).

Role zakladatele sofistikovanějšího a systematictějšího přístupu k migrační problematice je přisuzována Ravensteinovi, který se pravidelností stěhování v oblasti Londýna věnoval již na sklonku 19. století.⁹ S rozvojem německé sociologie a chicagské sociologické školy došlo k zásadnímu zmnožení názorových proudů, které však významně přesáhly mechanické chápání migrace. Migrace byla a dodnes je nahlížena jako proces vyvazování se ze sociálních vazeb ve zdrojovém prostoru a navazování nových sociálních vazeb v zemi cílové. 20. století charakterizuje emancipace této problematiky, jelikož se stala relativně autonomní oblastí sociologie, což přispělo k intenzivním snahám o typologizaci migrace jako takové.¹⁰ I standardně používané migrační teorie, resp. koncepty a přístupy jsou kontinuálně podrobovány řadě diskusí, což vede k vytváření alternativních variant. Z toho důvodu je tato přehledová kapitola koncipována dle publikace manželů Baršových (2005) *Přistěhovalectví a liberální stát: imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku*, kteří se opírají o osm tzv. explanačních teorií migrace, na nichž chtějí názorně ukázat, jak jedna teorie zaplňuje mezeru v jiné.

⁹ Ve srovnání s jinými disciplínami začal výzkum migrace poměrně pozdě. V letech 1885 a 1889 napsal Ravenstein své první detailnější práce o migraci, které sice nevyústily v ucelenou migrační teorii, ale obsahovaly na základě pozorování migrace ve Velké Británii a Spojených státech amerických popis zákonitostí migračních procesů (Ravenstein, 1889, s. 286–289).

¹⁰ Jedním z prvních průkopníků byl Petersen (1970) a jeho snahy o odlišení primitivní, vynucené, násilné, dobrovolné a masové migrace. I přes četné revize (srov. Demuth, 2000) se nedaří pokrýt rozmanitost migrace, jak ji v praxi zaznamenáme.

2.5.1. Explanační teorie migrace

- *Neoklasická ekonomie*

Neoklasická teorie migrace dosáhla vrcholného období v 60. letech 20. století (blíže např. Petersen, Jansen, Bogue). V tomto pojetí je migrace chápána jako „*důsledek nerovnováhy mezi nabídkou a poptávkou na pracovním trhu*“ (Baršová - Barša 2005: 267). V intencích tohoto přístupu můžeme dále nahlížet migraci ze dvou analytických rovin: (1) na makroúrovni vysvětlují migraci rozdíly v nabídce a poptávce po pracovních silách; (2) na mikro úrovni („*human capital model*“) vycházíme z předpokladu, že jedinec migruje v očekávání zlepšení celkové kvality života.

Přístupy vycházející z této teorie jsou známy též jako „*push-pull teorie*“¹¹, protože předpokládají působení faktorů, které lidi nutí opustit svoji zemi původu (*push factors*) a jiné faktory, které je přitahují do určitých cílových zemí (*pull factors*). Tvrdý (1997) k první skupině faktorů řadí demografický růst, nízkou úroveň životních podmínek, nedostatek ekonomických a pracovních příležitostí, politickou represi a ke druhé skupině faktorů dle něj patří např. poptávka po práci, dostupnost pozemků, příznivé ekonomické příležitosti a politické svobody.

Baršová a Barša (2005: 268) tvrdí, že: „*Výchozí explanační proměnou tohoto modelu je racionálně kalkulující jednotlivec, jenž migruje proto, aby maximalizoval svůj výnos, tj. mzdu. Srovnává očekávaný příjem na místě svého pobytu s očekávaným příjmem na místech s vyššími mzdami.*“ Cíl takto uvažujících jednotlivců bývá dán jednak ekonomickými podmínkami, ale také migračními politikami v přijímajících zemích.

- *Nová ekonomie migrace*

Teorie migrace v pojetí nové ekonomie migrace je prezentována jako „*důsledek úsilí minimalizovat riziko a diverzifikovat zdroje příjmů; migrace jako důsledek relativní, nikoliv absolutní chudoby*“ (Baršová – Barša, 2005: 269). V kontextu výše uvedeného přístupu je tedy doplněn významný předpoklad, že ekonomický rozdíl mezi zdrojovou a cílovou zemí je faktorem vyvolávajícím migraci, ale stejně tak jsou faktorem vyvolávajícím migraci rozdíly v životním standardu uvnitř zdrojové země, které se migrant snaží vyrovnávat (Procházková Ilinitchi, 2010).

¹¹ Push-pull teorie se zaměřovaly hlavně na migraci lidí z Evropy do Ameriky v 19. a na počátku 20. století.

Za hlavního představitele je považován Oded Stark, který studoval migrace z venkova do měst a třetích zemí. Ve svých studiích poukazuje na rodinu, jako základní jednotku rozhodování. Opouští od pracovního trhu a směřuje k trhu s pojištěním a kapitálem. Hlavním důvodem migrace dle Starka není rozdílná výše mzdy, ale nejistota, relativní chudoba a také snaha vyhnout se riziku prostřednictvím diverzifikace zdrojů příjmů. Migrace je prostředkem přizpůsobení se domácností požadavkům kapitalistické ekonomiky v prostředí, kde dostatečně nefungují úvěrové a pojišťovací trhy (Drbohlav – Uherek, 2007).

Vojtková (2005) popisuje, jak podle nových ekonomických teorií mohou být někteří jedinci vysláni za prací do jiné země, zatímco ostatní rodinní příslušníci zůstanou v zemi původu. Rodina se může stát závislou na finančních prostředcích, které jim posílá migrant pracující v zahraničí. A zatímco ve vyspělých zemích bývají rizika minimalizována institucionálními mechanismy např. různými druhy pojištění či půjček potřebných pro investice nebo vládními programy, v chudých zemích jsou tyto mechanismy často nedostačující, pro většinu lidí nedostupné či úplně chybějí, což má za následek velké tlaky při rozhodování o případné migraci.

- *Teorie segmentovaného pracovního trhu*¹²

Tato teorie vysvětluje migraci jako „*důsledek náborových politik a hierarchické segmentace pracovního trhu přijímajících zemí*“ (Baršová – Barša, 2005: 270). Zjednodušeně řečeno, tento model předpokládá dva typy pracovních sektorů. První - pro domácí kvalifikovanou populaci - je synonymem stability, kariéry a dobrého platového ohodnocení. Druhý sektor je naproti tomu nebezpečný, fyzicky namáhavý, a souvisí s výkonem nekvalifikovaných špatně placených činností, na které jsou nájímáni zejména pracovní migranti.

Průkopník této teorie Michael J. Piore (1979) obrací pozornost od nabídkové strany migrace ke straně poptávkové, resp. od vysílajících k přijímajícím zemím. Dalším důležitým faktem, na který autor upozorňuje je posun z mikroúrovně na makroúroveň, a to konkrétně od racionální volby jednotlivců či domácností ke strukturálním podmínkám přijímajících společností. Mzda přestává být prostou funkcí nabídky a poptávky, ale stává se závislá na sociální prestiži daného pracovního místa. Na základě toho se z pracovních trhů společnosti vyděluje zvláštní segment pracovních míst s nízkým sociálním statusem a bez příležitosti k vzestupné sociální mobilitě. Fakt, že dojde k uspokojení poptávky po levné pracovní síle

¹² Někdy také označována jako teorie dvojího trhu.

imigrantů, lze podložit tvrzením ze strany těchto imigrantů, na které navazuje Vojtková (2005): „*Lidé věří, že by plat měl odrážet sociální status. Noví imigranti nejsou členy společnosti, neberou ji jako referenční ve svých srovnáních a často se nestarají o status v cílové zemi, ale spíše o příjem plynoucí ze zaměstnání, zvláště pokud pocházejí ze zemí s nižší životní úrovní.*“

- *Teorie světového systému*

Na základě teorie světového systému lze migraci obecně charakterizovat jako „*součást procesů kapitalistické akumulace, která těží z nerovnosti mezi rozvinutým jádrem a zaostalou periferií*“ (Baršová - Barša 2005: 272). Toto makroúrovňové pojetí vnímá svět jako jeden komplexní ekonomický systém, migrace je s nadsázkou funkcí ekonomické globalizace. Současná podoba globálně integrující kapitalistické ekonomiky způsobuje markantní sociálně-ekonomickou nerovnováhu. Prizmatem vztahů centrum-periferie dochází k vysávání bohatství periferie jádrem, resp. nerovnoměrné rozložení bohatství a příležitostí je hlavním motorem migračních pohybů.

Vojtková (2005) uvádí, že vstup kapitalistických ekonomických vztahů do okrajových nekapitalistických společností narušuje stávající systémy a formy ekonomické a sociální organizace na těchto tzv. periferiích¹³. Migrace proto představuje přirozený důsledek narušení, která jsou nevyhnutelně spjata s procesem kapitalistického rozvoje. I přesto však kritizuje jeho abstrakci od procesů rozhodování na mikro úrovni.

Zimová (2006) tvrdí, že na základě této teorie vlády mohou ovlivňovat mezinárodní migraci pomocí regulace zahraničních investic společností a kontroly mezinárodních toků kapitálu a zboží. Zároveň však poukazuje na problém prosazení těchto politik vzhledem k mezinárodnímu charakteru opatření a k důsledkům, ke kterým by mohly vést. Teorie zmiňuje, že některé kapitalistické země podnikají též politické a vojenské intervence s cílem chránit investice či podpory vlády chudších zemí, které souhlasí s postupující globalizací trhu.

- *Teorie migračních sítí a transnacionálního prostoru*

S ohledem na předchozí uváděné teorie, či modely, představuje teorie migračních sítí jisté novum. Zdůrazňuje skutečnost, že se migrační toky odehrávají v rámci sociálních interakcí,

¹³ Proces, kdy s vidinou většího zisku hledají kapitalistické firmy z center a vyspělých zemí v chudších zemích levnější půdu, suroviny, levnou pracovní sílu, nové odbytové trhy, probíhá v různé míře již po několik století, dříve především prostřednictvím koloniálních režimů, dnes je jeho ztělesněním politika nadnárodních koncernů.

jichž je migrant aktivním subjektem. Migrace reflektuje „*projev vzájemné pomoci, závazků a informací, které permanentně propojují migranty v hostitelské zemi s jejich přáteli, příbuznými, krajany či etnickými soukmenovci ve vysílající zemi či dalších hostitelských zemích*“ (Baršová – Barša, 2005: 275). Zatímco výše uvedené teorie odpovídají na otázku „proč“, tedy na příčiny a původ migrace, tato teorie se snaží vysvětlit, „jakým“ způsobem se migrace udržuje a reprodukuje. Dle Massey in Baršová - Barša (2005: 275) je stěžejní fakt, že „*migrační sítě spočívají v mezi-osobních vazbách, které propojují současné migranty, dřívější migranty a neemigranty ve vysílajících a přijímajících zemích dle příbuzenství, přátelství či společenského původu. Zvyšují pravděpodobnost mezinárodního pohybu, neboť snižují náklady a rizika pohybu a zvyšují očekávané čisté výnosy migrace.*“

Tato teorie prohlubuje model „push – pull“ faktorů, neboť jej doplňuje o novou dimenzi efektu účelových vazeb mezi samotnými migranty. Existence sítí mění vztah mezi původními příčinami migrace a následným pohybem migrantů mezi zdrojovým a cílovým prostorem migrace. Sama existence migrační sítě se může stát důvodem k migraci (Drbohlav – Uherek, 2007).

Vojtková (2005) považuje za jednoznačně nejdůležitější rodinné vazby. Tvrdí, že sítě pomáhají při usazování migrantů v dané zemi a při vytváření komunit. Skupiny migrantů pak často vytvářejí svou vlastní ekonomickou i sociální infrastrukturu (různé spolky, zábavní podniky, kostely, aj.). Překročí-li počet migrantů a vzájemných vazeb určitou kritickou mez, lze předpokládat, že náklady na každou další migraci i rizika, která migrant podstupuje, jsou nižší, což cyklicky podněcuje další migraci a dále rozšiřuje sítě.

- *Teorie migračních systémů*

Teorii migračních systémů vysvětlují Baršová a Barša (2005: 274) jako „součást historicky utvořených regionálních systémů ekonomické směny a politické, kulturní a informační interakce mezi různými sociálními skupinami z různých národních společností“. Migrační systémy se stávají z relativně stálého spojení skupin přijímajících a vysílajících zemí. Mezi stěžejní faktory tohoto systému patří např. politické a kulturní vazby, geografická příležitost či ekonomická závislost nebo se může jednat o kombinace těchto vazeb. Teorie migračních systémů kombinuje určitým způsobem teorii světového systému a migračních sítí (Procházková Ilinitchi, 2010).

Vojtková (2005) při seznamování s teorií migračních systémů klade důraz na mezinárodní vztahy, kolektivní jednání, národní hospodářství a institucionální faktory.

Vychází z předpokladu, že migrační proudy jsou do jisté míry stabilní a strukturované v čase i prostoru, což dovoluje rozlišení na tzv. mezinárodní migrační systémy. Tyto systémy jsou tvořeny dvěma či více zeměmi vyměňujícími si navzájem mezi sebou nejen migranty, ale i zboží a kapitál. Tyto výměny jsou mezi zeměmi tvořícími jeden systém intenzivnější než mezi ostatními zeměmi. V souvislosti s existujícími systémy lze zmínit regionální migrační systémy jako například západní Evropa, severní Amerika, jižní Pacifik, západní Afrika, které jsou propojeny různými vzájemnými vazbami, byť se může jednat i o geograficky vzdálenější oblasti.

- *Teorie kumulativních příčin a institucionalismus*

Prizmatem teorie kumulativních příčin a institucionalismu je migrace nahlížena jako „důsledek změn zapříčiněných migrací – například ustavování migračních sítí, změn ve struktuře trhu s pracovními místy či změn institucí přijímající společnosti“ (Baršová - Barša 2005: 276). Teorie kumulativních příčin a institucionalismus navazují na výše popsané teorie, a to konkrétně na teorii segmentovaného pracovního trhu a migračních sítí. Douglas Massey zavádí v rámci zmíněné teorie pojem „kumulativní kauzality“, který vysvětluje právě sociální síťování či změny v sociálním statutu jistých pracovních míst a vytváření segmentovaného pracovního trhu (Baršová – Barša, 2005).

Migrace jakožto evoluční proces přispívá k institucionálním a socioekonomickým změnám v zemi cílové, ale i zdrojové, a to díky mechanismům různorodých zpětných vazeb. Migrace tím mění nejen osobu samotného migranta, ale i prostředí a strukturální kontexty, ve kterých operuje (Drbohlav – Uherek, 2007).

Vojtková (2005) zdůrazňuje především vliv institucionálních subjektů. Tvrdí, že se jedná o jakousi formu sítí, které migraci podporují a určitým způsobem formují. Rozděluje instituce do dvou skupin, kde první skupinou institucí jsou organizace či jednotlivci pomáhající především nelegální migraci, a to za účelem zisku. Příkladem mohou být např. převody přes hranice, pašování lidí ze země původu do jiné, falšování dokumentů, aj. V těchto případech jsou samotní migranti často vydírání, okrádání a zneužívání. Druhou skupinu této teorie tvoří nevládní a mezinárodní organizace a jedinci poskytující migrantům pomoc, rady, právní poradenství a sociální služby. A právě dle Vojtkové (2005) jsou obě skupiny institucí nezbytné pro mezinárodní migraci, neboť jsou prvotním zdrojem informací pro migranty a pro potřebné kontakty k úspěšné migraci.

- *Teorie klientelistické politiky a „antipopulistická norma“*

Závěrečnou osmou teorii Baršová a Barša (2005: 277) vysvětlují jako „efekt klientelistického vztahu mezi zaměstnaneckou lobby a vysokými úředníky státu a přijetí „antipopulistické normy“ liberálními elitami.“

Jemaes Q. Wilson vypracoval koncept klientelistické politiky, pomocí níž se snažil vysvětlit rozpor, který skrývá tato teorie a to mezi tendencemi národního státu bránit své hranice před přílivem imigrantů a jeho liberálními imigračními politikami. V praxi tento koncept aplikoval Gary Freeman (1995, in Baršová – Barša, 2005) že: „typickou formou imigrační politiky je klientelistická politika v podobě dvoustranného vlivu, v němž malé a dobře organizované skupiny s intenzivním zájmem na určité politice rozvíjejí úzký pracovní vztah s úředníky zodpovědnými za tuto politiku.“ Freeman dále poukazuje na to, že tyto interakce se většinou dějí mimo dosah veřejnosti a také s minimálními zásahy z vnějšku.

Předcházející koncepty shrnuje a dále rozvíjí Christian Joppke (1997, in Baršová – Barša, 2005: 278) a tvrdí, že: „náklady přistěhovalců jako nezaměstnanost a přelidněnost jsou široce rozptýlené, zatímco zisky z něj jako je levná práce či sjednocování rodin jsou vysoce koncentrované.“ A právě v tom vidí Joppke základní dilema kolektivního jednání.

Klientelistická politika bývá často podpořena také „antipopulistickou normou“, jež se postupem času stala součástí liberálních¹⁴ elit a právě většina západních zemí ji má zakotvenou ve svých ústavách. Na základě této normy, pak mají liberální elity větší možnost chránit společenské menšiny a efektivně se bránit i populistickému tlaku většinového mínění (Baršová – Barša, 2005).

S respektem ke skutečnosti, že jiné explanační rámce vyhovují vysvětlení migrací na úrovni ekonomických makroprocesů, jiné v oblasti stimulů v sociálních skupinách zdrojových zemí, cílových zemí a jiné na úrovni individuálního rozhodování - jak jsme se ve zkratce pokusili ilustrovat v předchozí kapitole - je rezignaci na ucelenou (univerzalitickou) obecnou migrační teorii snáze pochopitelná. Nadějnou, byť velmi komplikovanou, cestou může být přemostění obou perspektiv (zahrnutí jak mikro tak makroúrovně) v rámci jediné teorie/konceptu. V tomto skýtá určité nové možnosti koncept transnacionalizace, který reflektuje v dané souvislosti mezo-úroveň migračních vztahů.

¹⁴ V důsledku vyrovnání se se zkušenostmi z nacismu, kolonialismu a rasové segregace.

3. MIGRAČNÍ POLITIKA USA

3.1. Imigrace jako nástroj národního sebepojetí

Pokud se zaměříme na podstatné aspekty americké identity, často se setkáme s názorem, že Amerika je národem imigrantů.¹⁵ Což, jak připouští Samuel Huntington (2000), je částečně oprávněné, ale mnohdy přeceňované tvrzení. S výjimkou Indiánů jsou za Američany označováni imigranti či potomci imigrantů, na tomto místě je však nezbytné si uvědomit, jak lze chápat termín imigrant a vysvětlit, proč se tento termín začíná v anglickém jazyce objevovat až na sklonku 80. let 18. století.

První a esenciální rozdíl musíme hledat mezi imigrantem a osadníkem (případně kolonistou). Zatímco imigrant opouští jednu zemi, jakožto určitou společenskou pospolitost, a stěhuje se do jiné - přijímající společnosti, úkolem osadníků přicházejících do Ameriky v 17. a 18. století bylo teprve takovou pospolitost vybudovat, ať už na bázi ekonomické, náboženské či jiné. Jejich způsob života a názory byly předobrazem společnosti, kterou chtěli v „novém světě“ vytvořit, jakýmsi atributem definujícím dané společenství. Z čehož je patrné, že zatímco imigrace je spíše individualistická – zahrnuje přesun jednotlivců, či jejich rodin, zakládání osad bylo kolektivní akcí nespokojených skupin stmelěných obdobnou identitou. Společenství zakládaná osadníky na východním pobřeží byla utvářena s ohledem na společné hodnoty a kulturu, což přispělo k zásadní diferenciaci mezi nimi, na druhou stranu jedním z mála společných znaků byla ať už explicitně či implicitně deklarovaná anglo-protestantská kultura. Mezi jinými faktory (ekonomické příležitosti, represe v Evropě) bylo právě specifické *milieu* těchto společností tolik atraktivní pro další imigranty (Huntington, 2000).

Obdobný rozdíl mezi osadníky a imigranty uvažoval ve své demografické analýze USA Cambell Gibson, který dospěl umělým modelováním k závěru, že pokud by do země po roce 1790¹⁶ nepřicházeli noví imigranti, čítala by americká populace na sklonku 20. století cca 49% stávajícího stavu, proto se můžeme zpět vrátit k původní myšlence a modifikovat ji do té míry, že Amerika je zemí imigrantů pouze z poloviny.

¹⁵ Na tento významný identitární rys upozorňovali postupně i američtí prezidenti. Roosevelt ve svém projevu v r. 1938 nabádal: „*Zapamatujte si, zapamatujte si provždy, že my všichni, vy i já, jsme potomky přistěhovalců a revolucionářů.*“ Reagan v obdobném duchu glosoval tvrzením: „*Každý imigrant činí Ameriku víc americkou. Nemůžete se stát Angličanem tím, když se přistěhujete do Anglie, anebo Francouzem tím, že se přistěhujete do Francie. Každý se ale může stát Američanem.*“

¹⁶ Toto datum je symbolické s ohledem na vydání prvního naturalizačního zákona, který umožnil získání amerického občanství svobodným bezúhonným občanům, za podmínky minimálně dvouletého pobytu v USA. Přestože umožňoval nabytí občanství mužům i ženám, v případě dětí bylo podmínkou, aby měl trvalý pobyt v USA otec, resp. aby byl občanem USA. V roce 1795 došlo ke zpřísnění podmínek naturalizace, neboť byla zvýšena hranice pobytu v USA na dobu pěti let.

Plošné rozšíření homo sapiens reflektuje skutečnost, že pohyb je od počátku lidstva přirozenou součástí existence, přesto není pro účely práce nezbytné obracet se k vývoji migrace od jejích raných fází, tedy desítky tisíc let před naším letopočtem (Srov. Tvrdý, 1997). S ohledem na podstatné aspekty anglosaského vlivu při utváření americké identity se ve stručnosti podíváme na proces osidlování Severní Ameriky a národy, které v tomto procesu sehrály nejvýznamnější úlohu.

3.2. Anglosaský vliv při formování USA – období neregulované imigrace

Objevení Ameriky a postupující rozvoj v této oblasti dává tušit, že zásadní vlna migrace (či přesněji imigrace) zasáhla tuto zemi v 16. a 17. století v období kolonizace, na kterém se zpočátku podíleli zejména Španělé¹⁷ a Portugalci, posléze také Angličané, Francouzi i Nizozemci. Pohledem na vývoj v karibské oblasti, resp. ve středoamerickém pásu¹⁸, začíná kolonizace samotné Severní Ameriky relativně se zpožděním - až v první dekádě 17. století, a to v teplé Virginii, kde do té doby bylo nanejvýš 500 Evropanů, téměř vesměs Britů (Tvrdý, 1997). Koloniální historie Spojených států pokrývá období od počátku evropského osidlování tohoto území až do roku 1776, kdy třináct britských kolonií deklarovalo svou nezávislost.

Autochtonní indiánská populace byla postupně vyhlazena, neboť změna a překotný rozvoj, který do oblasti přinášeli kolonizátoři, neodpovídala jejich způsobu života. Novou pracovní sílu reprezentovali afričtí otroci, což ukazuje, že nedobrovolná pracovní migrace, jak ji chápeme dnes, se datuje prakticky až do roku 1503 (Tindall-Shi, 1994). Obchod s otroky se stal masovou záležitostí a významně přispěl k populačnímu přírůstku v Severní Americe¹⁹, jelikož jednou z klíčových destinací jejich deportace se staly jižní anglické kolonie v Severní Americe. Do konce 18. století bylo na území USA deportováno téměř 700 tisíc otroků, přičemž do roku 1860 se tento počet vyšplhal až ke čtyřem milionům (*U. S. Census Bureau*, online).

Nejen s ohledem na příslušné kolonizační mocnosti, ale i odlišné přírodní podmínky a rozdílný institucionální rámec, došlo k etnicko-sociální a hospodářské diferenciaci mezi koloniemi. V severní části převažovali Anglosasové, jižní část obývali vedle bílých

¹⁷ K nejranějším kolonizačním úspěchům Španělska patří objevení a obsazení Floridy v r. 1513, na kterém se podílela výprava Ponce De Leona a objevení Texasu, Nového Mexika a Arizony o pět let později kapitánem De Vaca.

¹⁸ Jak již bylo zmíněno v předchozí poznámce, na jihu Severní Ameriky byly už od 16. století poměrně rozsáhlé oblasti obsazené Španěly, na konci století dosáhla kolonizace Mexika až k oblasti Rio Grande.

¹⁹ Obchod s otroky probíhal v trojúhelníku, jehož vrcholy byly americké kolonie, Evropa a Západoafrické pobřeží.

kolonizátorů vlivem plantážního zemědělství ve velké míře otroci a trestanci z afrického kontinentu, střední část v oblasti dnešního New Yorku patřila k etnicky nejrozmanitějším²⁰.

Angličtí živnostníci výrazně ovlivnili obchodní charakter britských kolonií, nicméně ve své činnosti byli více či méně závislí na vládní podpoře, což se odráželo v politice Království uplatňované vůči vlastním koloniím. Její podstatou byla ekonomická doktrína merkantilismu²¹. Snahou bylo posílení zahraničního obchodu Spojeného království s britskými koloniemi, ale také politické a osobně obchodní zájmy.

Specifický charakter získaly kolonie, které vznikly v důsledku emigrace Puritánů, tedy přívrženců radikálních protestantských skupin působících v anglicky mluvících zemích, kteří hlásali potřebu „očistý“ nauky a bohoslužeb tradiční anglikánské církve ve smyslu kalvinismu. Na konci třicátých let 17. století založili první kolonii v Massachusetts se 400 usedlíky, ale v následující dekádě jich do oblasti Connecticutu přicestovalo více než 20 tisíc. Tato vysoce nábožensky orientovaná, sociálně soudržná a politicky inovativní komunita se podstatným způsobem vepsala do historie utváření občanské společnosti (Powell, 2006).

O velikosti přílivu imigrantů do kolonií v 17. a 18. století existují jen hrubé odhady, přesto můžeme zmínit, že stav tehdejší populace byl odhadován na 3,9 milionu obyvatel, z nichž necelý milion tvořili imigranti. Důležitá je skutečnost, že téměř polovina imigrantů byla britského původu (Arbor, 1991). Imigrační toky do USA lze relativně přesně určovat od roku 1820 na základě imigračních statistik, rostoucí imigraci lze vysvětlovat jako důsledek potřeby pracovních sil v USA. Poté co byl roku 1865 jižními státy USA zrušen dovoz otroků z Afriky (Castles – Miller, 1993), byl nedostatek pracovníků kompenzován nábořem zahraničních dělníků vázaných smlouvou.²² Systém označovaný jako systém kuliů²³ byl charakteristický nábořem početných skupin dělníků transportovaných do místa potřeby, a to zejména z oblasti Indie.

²⁰ Jednak se jednalo o bývalé holandské a švédské kolonie, navíc v Pensylvánii byla garantována náboženská a národnostní tolerance, což podnítilo rychlý růst německého protestantského osídlení. Dalšími osídlenci středních kolonií jsou tzv. „Skotští Irové“, neboli skotští presbyteriáni, kteří byli přesídleni do Severního Irska v letech 1607-1608, k méně početným skupinám patřili také Židé, Velšané a Švýcaři.

²¹ Merkantilismus lze vnímat jako hospodářsko-politickou doktrínu, kdy státy, které ji uplatňují, zastávají pozice ekonomického nacionalismu – sledování národních zájmů. Tato první tržně-orientovaná soustava názorů kladla mimořádný důraz na zahraniční obchod a jeho reflexi v praktické politice. Pokud se jedná o zdroj růstu bohatství, rozlišovali merkantilisté tři základní způsoby: (1)především těžba drahého kovu; (2)koloniální expanze a anexe území těžby; (3)zahraniční obchod v případě aktivní obchodní bilance (Holman, 1999).

²² Jednalo se zejména o stavební práce při vytváření nové infrastruktury – stavba železnic.

²³ Slovo kuli pochází z Asie, kde označuje nosiče břemene, v západoevropském prostoru je chápáno jako označení pro nekvalifikovaného dělníka či nádeníka.

Imigrační politika (tj. státní politika regulace imigrace) má společně s podmínkami v emigračních zemích vliv nejen na velikost toku migrace, ale i na jeho složení. Jelikož do roku 1880 byla migrace neregulována, bylo složení migračního toku ovlivněno především podmínkami v emigračních zemích. Do té doby přicházelo nejvíce přistěhovalců z Británie, Irska a Německa. Postupně se navýšil i příliv populace ze Skandinávie a Asie.

3.3. Historie imigračních politik

3.3.1. Období vysokého přistěhovalectví a začínající restriktce (1882-1924)

Od osmdesátých let 19. století nastala vlna tzv. nového přistěhovalectví, které na rozdíl od dřívějšího anglosaského a německého nesměřovalo k osídlování venkova a volných oblastí, ale k usazení se ve městech, kde tvořilo rezervu pracovních sil. Jednalo se především nekvalifikované příslušníky národností střední, východní a jižní Evropy, kteří do USA přicházeli bez základního kapitálu s nulovou či velmi nízkou úrovní jazykových znalostí (Navrátil, 1984). Pestrá škála ekonomických, resp. pracovních příležitostí spolu s ideou americké otevřenosti ostře kontrastující s represivní atmosférou v Evropě, směřovala stále nové imigranty do USA.

Masivní nárůst migrace vedl k rostoucím proti přistěhovaleckým náladám ve společnosti (Baršová – Barša, 2005), které pramenily jednak z obav o vlastní práci, ale také z pochyb o úspěšné asimilaci kulturně zcela odlišných národů – zejména Číňanů. Proto již v úvodu této etapy došlo ke schválení zákona o vyloučení Číňanů (*Chinese Exclusion Act*, 1882), který znemožňoval emigraci Číňanů do USA, a těm, kteří již na území státu byli, bránil v získání amerického občanství.

Politizace imigračních otázek se odrazila v ustavení kongresové imigrační komise, která se na sklonku první dekády 20. století začala systematicky zabývat způsoby, jak omezit stále rostoucí migraci. Kromě početního kritéria existovala i zřetelná preference západo-evropských a skandinávských etnik, s ohledem na silné kulturně-sociální vazby k původním osadníkům.

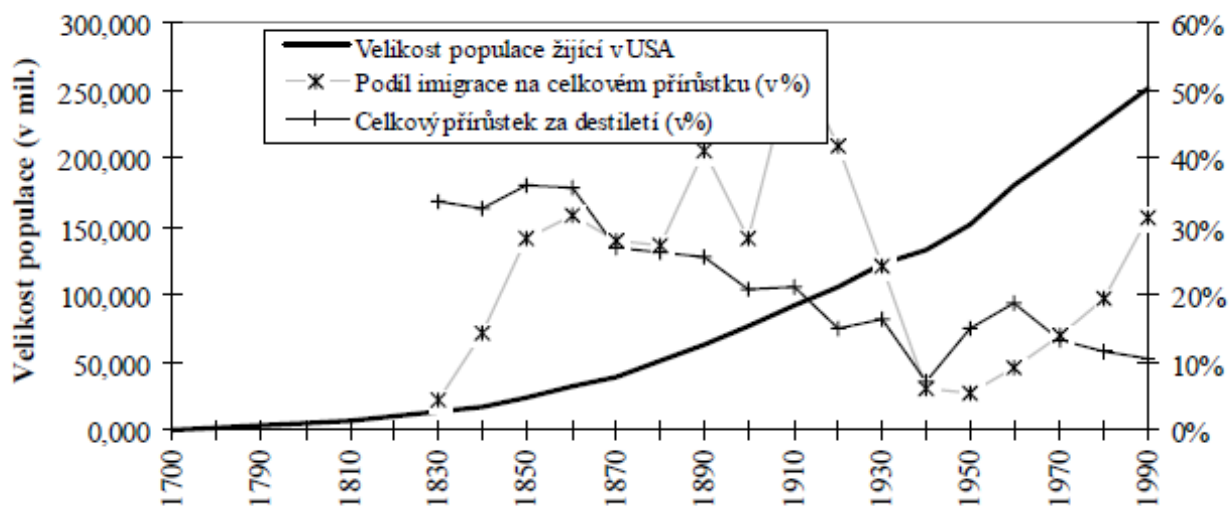
Teprve obavy z poválečných masových přesunů populace (zejména chudých Evropanů a levicových radikálů) vytvořily potřebnou atmosféru pro přijetí připravovaných opatření. V roce 1921 Kongres schválil tzv. kvótový zákon, který umožňoval ročně přistěhování 3% z celkového počtu příslušníků národností žijících v USA v roce 1910. Jelikož bylo toto opatření příznivé pro národy z oblasti Středozemního moře a střední Evropy, byl v roce 1924 schválen Johnsonův zákon (*Immigration Act*), který mimo stanovení celkové kvóty 150 000 imigrantů,

stanovil i nový populační klíč s účinností od roku 1929, podle něhož se do Ameriky směla přistěhovat pouze 2% nových imigrantů z celkového počtu naturalizovaných příslušníků toho kterého národa z roku 1890. Toto opatření bylo bezesporu příznivější pro Anglosasy a národy severní Evropy, nevýhodné naopak pro imigranty ze střední, východní a jižní Evropy, kteří do USA masově přicházeli až po roce 1890. Zákon také zakazoval přistěhovalectví Japoncům, Číňanům a Indům (Baršová - Barša 2005; Navrátil, 1984).

3.3.2. Období nízkého a klesajícího přistěhovalectví a tuhé restriktce (1924-1943)

Jak je vidět z Obrázku č. 3.1, imigrační politika v 20. letech přispěla k omezení imigrace v následujících letech, nicméně dosažené výsledky byly s ohledem na neomezenou imigraci rodinných příslušníků menší, jelikož tato imigrace dosahovala až 50% počtu celkově přichozích (Baršová – Barša, 2005). Teprve konjunkturálně s velkou hospodářskou krizí došlo k zásadnímu poklesu imigrace. V roce 1933 dokonce dosáhla svého minima (23 068 imigrantů) od roku 1832 (Tvrdý, 1997). Dle výpočtů Rogera Danielse (2001) dokonce od poloviny roku 1931 do poloviny roku 1935 emigrace převyšovala imigraci.

Obrázek č. 3.1: Vývoj velikosti populace a podílu imigrace na celkovém přírůstku

Zdroj: převzato z Tvrdý (1997).

3.3.3. Období nízkého, ale rostoucího přistěhovalectví a slábnoucí restriktce (1943-1965)

Na konci druhé světové války došlo k zásadní proměně migračních toků, zejména pod vlivem uprchlíků směřujících z Evropy do USA. Velkou výhodou byl dostatek ekonomických příležitostí²⁴, neboť ženy pracující v průběhu války se vracely zpět do svých domácností. V průběhu 40. let do Spojených států emigrovalo přes milion cizinců, z nichž téměř čtvrtinový podíl tvořili Němci. Na této situaci se velkou měrou podepsal zákon o deportovaných osobách (*The Displaced Persons Act*) z roku 1948, který byl součástí Trumanovi politiky mezinárodní solidarity, a umožnil vstup více než 600 000 uprchlíků do země (*U.S. Immigration Legislation*, online).

Liberální přístup byl patrný nejen vůči národům perzekuovaným v důsledku války, ale vůči všem etnikům a rasám, Číňany a jiné Asiaty nevyjímaje. Zásadní, byť svým rozměrem konzervativní změnu, přinesl v roce 1952 zákon o přistěhovalectví (*US immigration & Nationality Act*), který odstranil všechna diskriminační opatření zákona z roku 1924 a redefinoval systém existujících kvót.

Specifikum tohoto období představoval i nárůst ilegální migrace, a to především z Mexika. Ve snaze potírat negativní důsledky se Americká vláda za výrazné iniciativy prezidenta Eisenhowera rozhodla k poměrně rychlé akci známé jako operace *Wetback* (1954), kdy na základě osobních kontrol podél mexických a texaských hranic došlo k masovému zatýkání a následně i obrovskému (dobrovolnému) odlivu ilegálních přistěhovalců (Roseblum – Brick, 2011).

3.3.4. Období vysokého a rostoucího přistěhovalectví a relativně nízké restriktce (1965-1980)

Zákon o imigraci a naturalizaci (*Immigration and Naturalization Act*), který vstoupil v platnost roku 1965, v jistém smyslu sjednotil imigrační politiky ukončením pozitivní diskriminace vůči evropským národům a potažmo přispěl k nárůstu mimoevropské migrace. Tento krok otevřeně odkryl silný eurocentrický element, který vytvářel iluzorní představu, že emigrace do USA byla ve velké míře neomezená, přičemž tomu tak mohlo být veskrze

²⁴ V důsledku nedostatku pracovních sil byl iniciován program na nábor dočasných pracovních sil, a to především z Mexika známý také jako Bracero Program, v jehož důsledku přišly v letech 1943 – 1964 do země statisíce Mexičanů, kteří pracovali především v zemědělství s garancí mzdy a dalších sociálních výhod (Roseblum – Brick, 2011).

v případě Evropanů, zatímco pro Asiaty a Afričany právě tato legislativní novela přinesla reálnou liberalizaci.

Od poloviny 60. let do poloviny 90. let minulého proto můžeme hovořit o převažujícím univerzalistickém chápání americké identity²⁵, která se odrážela v pro-přistěhovaleckém liberalismu. Stanovení roční kvóty 290 000 přistěhovalců se nevztahovalo na rodinné příslušníky a uprchlíky, což vedlo v následujících letech k paradoxním situacím, kdy byl počet imigrantů spadajících do kategorie limitované kvótou překročen počtem imigrantů, kteří do kvótního režimu nespádali (Daniels – Otis, 2001).

Ke zmírnění uvedené disproporce přispěl až zákon o uprchlících z roku 1980 (*Refugee Act*), který stanovil maximální počet přijatých uprchlíků na 50 000 ročně a současně snížil roční kvótu pro přistěhovalce, kteří nejsou uprchlíky na 270 000 (*U.S. Immigration Legislation*, online).

3.3.5. Období vysokého a rostoucího přistěhovalectví a neúčinné restrikce (do současnosti)

- *Mexický problém*

Stodvacetitisícová kvóta pro přistěhovalce ze západní hemisféry zavedená zákonem z roku 1965 se začala kontraproduktivně podepisovat na charakteru imigrace, neboť zapříčinila vzestup nelegální migrace přes hranici USA s Mexikem (Rosemblum – Brick, 2011). Postoje veřejnosti vůči otevřeně liberální imigrační politice značně ochladly a americká exekutiva čelila úkolu, jak se opakovaně s tímto problémem vypořádat.

Hlavním záměrem legislativní novely byla kontrola imigrace skrze důsledný dohled na jižní hranici vlastního území. Zákon o imigrační reformě a kontrole přistěhovalectví (*Immigration and Reform Control Act*) schválený v roce 1986 de iure potlačení nelegální migrace deklaroval, de facto byl účinný i v posilování imigrace, neboť zahrnoval kroky legalizující pobyt ilegálních přistěhovalců na území USA.²⁶

²⁵ Toto pojetí odvozuje americkou identitu z přijetí politického kréda svobody a demokracie, národ definován univerzalistickými principy ústavy.

²⁶ Z celkového počtu 3,1 milionu přistěhovalců, kteří díky tomuto legalizačnímu programu obdrželi zelenou kartu, bylo přibližně 90% Mexičanů.

Masový příliv hispánské populace (viz Tab. 3.1) byl na sklonku 20. století doprovázen silícím nativismem²⁷, resp. obavami Američanů z možnosti integrovat kulturně, sociálně i lingvisticky odlišné Hispánce, jejichž podíl v celkové populaci rapidně narůstal a v současnosti s ohledem na chybějící legislativu představuje nejpálčivější téma americké imigrační politiky.

Tab. 3.1: Počet přistěhovalců z Mexika do USA 1901-2000 bez dočasných pracovníků

Období	Počet přistěhovalců	Období	Počet přistěhovalců
1901 - 1910	49 642	1951 - 1960	299 811
1911 - 1920	219 004	1961 - 1970	453 927
1921 - 1930	459 287	1971 - 1980	640 294
1931 - 1940	22 319	1981 - 1990	1 655 843
1941 - 1950	60 589	1991 - 2000	2 249 421
Celkem	6 110 147		

Zdroj: Baršová – Barša, 2005: 65.

Třebaže vlna kritiky vůči imigrantskému liberalismu v 90. letech minulého století sílila, adekvátní odezvu v právním systému nenašla. Zákon z roku 1996 (*Illegal Immigration Reform and Immigrant Responsibility Act*) sice rozšířil spektrum postupů proti nelegální migraci, z nichž nejzásadnější představuje omezení sociálních dávek pro imigranty, nicméně neobsáhnul restriktce, které by globálně příliv imigrantů redukovaly, nebo výrazněji limitovaly. Přestože Sněmovna připravila sérii návrhů k novele imigrační politiky, jednalo se ve finále pouze o doporučení směřující k omezení přílivu rodinných příslušníků pouze na členy nukleárních rodin a posílení vzdělání jako preferenční kategorie při posuzování konkrétního imigranta ve snaze omezit příliv nekvalifikované pracovní síly (Baršová – Barša, 2005).

Příčiny stávajícího stavu lze přičítat nenadálým událostem z počátku 21. století, které zásadním způsobem zpomalily iniciativy amerického prezidenta Bushe a mexického prezidenta Foxe na cestě ke společné reformě imigrační politiky. Přestože v roce 2004 došlo k opětovnému oživení problematiky, idea legalizace pobytu cca 12 milionů Mexičanů (jakožto součást komplexní reformy) vyvolala konflikty i mezi samotnými Republikány a prakticky do zvolení demokratického prezidenta Obamy v r. 2008 se neobjevilo politicky přijatelné řešení (McCabe – Meisner, 2010).

²⁷ Jedním z projevů byla kalifornská iniciativa SOS (*Save Our State*) zaměřená na omezení státem poskytovaných služeb (vzdělání, sociální podpora) nelegálním imigrantům. Současně nejvýznamnější nativistická organizace Federace pro americkou imigrační reformu (*Federation for American Immigration Reform, FAIR*) založená v roce 1979.

Pokud srovnáme data na konci r. 2000 a 2010, počet Mexičanů (a to včetně nelegálních pracovníků vzrostl z více než 9,1 milionů na 11,7 milionů, což odpovídá zhruba třetině celkové imigrantské populace (*ACS Survey*). Alarmující je však skutečnost, že i přes kontinuální zájem na upevňování mechanismů k potlačení nelegální imigrace se v uplynulých 25ti letech počet ilegálních imigrantů více než ztrojnásobil, a podíl imigrantů z Mexika v této skupině činí více než 60% (Passel – Cohn, 2010).

- *Terorismus jako nový stimul imigrační politiky*

Události spojené s teroristickými útoky 11. září 2001 významně přispěly k institucionálním proměnám americké imigrační politiky, neboť imigrace začala být nově posuzována jako bezpečnostní problém (tzv. *proces sekuritizace*). Jedním z prvních kroků bylo vytvoření národního bezpečnostního registru na vstupu a výstupu do země, který se od r. 2002 dotýkal všech mužů starších šestnácti let cestujících do země z konkrétních muslimských a arabských zemí na krátkodobá víza, který byl iniciován Americkým vlasteneckým zákonem (*USA Patriot Act*) z dílny Bushovy administrativy.

Klíčovou změnou bylo zřízení nového ministerstva (*Department of Homeland Security*), jehož hlavním úkolem je ochrana před terorismem a to hlavně v občanské, nikoli vojenské sféře působnosti. Toto ministerstvo de facto převzalo agendu zrušené Imigrační a naturalizační služby, která se dlouhodobě jevila jako neefektivní byrokratická mašinerie²⁸. Namísto ní vznikl nový úřad Služby pro občanství a přistěhovalectví (*United States Citizenship and Immigration Services, USCIS*) nově doplněný o Úřad pro vymáhání zákona ve věcech imigrace a cel (*U.S. Immigration and Customs Enforcement, ICE*), čímž došlo k oddělení servisní a kontrolní služby v rámci imigrační politiky.

Na druhou stranu je potřeba připomenout, že počet imigrantů se zásadním způsobem nesnížil a přímé důsledky lze spatřovat pouze ve zvýšené kontrole krátkodobých víz. Prakticky tak došlo k opětovnému utlumení tématu na celostátní polické scéně, kterou pouze občasně narušují návrhy směřující k legalizaci statutu nelegálních imigrantů na území USA.

- *Celosvětová ekonomická krize*

Ekonomická krize se prohlubovala s končícím politickým cyklem, který kulminoval národními volbami v listopadu 2008. Pro mnohé odborníky i občanskou veřejnost bylo

²⁸ Blíže k problematice zpráva Ministerstva spravedlnosti z 20. května 2002 „*The INS's Contacts With Two September 11 Terrorists*“, dostupné online: <http://www.justice.gov/oig/special/0205/fullreport.pdf>.

překvapivé, že problematika imigrace hrála minimální úlohu v průběhu prezidentské kampaně, obzvláště poté, co v republikánských primárkách tvořila významnou část programové agendy hned v několika státech. Navzdory očekávání neměla recese katalyzační efekt na reformu imigrační politiky, ani se *ad hoc* nepromítla v zavedení restriktivních opatření regulující příliv imigrantů. Obavy se silného anti-imigrantského odporu se nezhmotnily a politická debata na téma přistěhovalectví slábla s příslibem stávajících politiků zabránit dalšímu nárůstu nezaměstnanosti a četnými proklamacemi o brzkém ozdravení americké ekonomiky (*Migration Information Source*).

S ohledem na vývoj migrace v období po vypuknutí krize (viz níže) a průkazné oslabení nelegálních migračních proudů z Mexika a Latinské Ameriky, je nasnadě otázka, proč v následujících kongresových volbách 2010 téma imigrace nabralo na intenzitě. Lze usuzovat, že i v případě, kdy dochází ke zpomalení přílivu imigrantů (ve srovnání s předchozími dekádami), je intenzifikace této problematiky spíše reflexí populismu než aktuálních společensko-ekonomických problémů, které představuje absence komplexní sítě integračních politik, a to zejména v sociální oblasti (Papademetriou – Terrazas, 2010).

3.4. Právní aspekty migrační politiky USA

Migrační politika je charakterizována jako soubor právních norem, politických rozhodnutí a dalších nástrojů určených k usměrňování přílivu cizinců na území národních států a určujících podmínky pobytu cizinců v zemi (Horáková, 2000). Jánská (2007) prezentuje myšlenku, že migrační politika zaštiťuje všechny politiky ovlivňující mezinárodní migraci anebo ty, které se přímo dotýkají potenciálních nebo aktuálních migrantů a upozorňuje zároveň na fakt, že v migračních politikách se projevuje realizace ekonomických, sociálních a politických změn.

Stanovení cílů migračních politik není samoúčelné, jelikož migrace má své pozitivní i negativní dopady (viz výše). Praktické kroky v oblasti kontroly migračních toků a integrace cizinců ovlivňují celkové klima hostitelské země a bezprostředně sousedících států, nezřídka i značně geograficky vzdálených oblastí. Liberální či naopak restriktivní národní migrační politiky se promítají zejména do situace na domácím trhu práce a ve svých důsledcích ovlivňují politický, ekonomický, sociální i kulturní život země (Horáková, 2000).

V předkládané práci je migrační politikou rozuměn komplex právních předpisů a opatření, které mají souvislost s integrací cizinců do hostitelské společnosti, a to zejména:

- právní předpisy upravující vstup a pobyt cizinců na území národních států včetně vízové a pasové politiky vůči cizincům,
- právní předpisy o zaměstnávání cizinců,
- právní předpisy v oblasti azylové politiky,
- právní předpisy o nabývání a pozbývání občanství a naturalizaci,
- právní předpisy o svobodném a nezávislém podnikání cizinců,
- právní předpisy zabezpečující rovnost příležitostí ve sféře sociální, ekonomické a kulturní,
- bilaterální dohody o vzájemném zaměstnávání občanů uzavírané s jinými státy.

Dle Horákové (2000) je rozsah migrační politiky širší, nicméně pro účely práce má další uváděná legislativa spíše podpůrný charakter. Pro dokreslení však můžeme zmínit i následující opatření:

- právní předpisy v oblasti bydlení a nabývání nemovitostí,
- právní předpisy v oblasti sociální a zdravotní péče,
- právní předpisy vztahující se ke vzdělávání a přípravě na povolání, právní předpisy v oblasti národnostní a menšinové politiky národních států,
- mezinárodní úmluvy podepsané národními státy.

Přestože je v práci operováno i s termínem migrační politika, v kontextu Spojených států máme na mysli především imigraci, která dlouhodobě představuje imanentní znak země. Imigrace do Spojených států je vnímána jako komplexní demografický jev, jenž byl od prvopočátku zdrojem populačního růstu a kulturních změn během historického vývoje. Zásadním způsobem (a to nejen historicky – viz výše) se promítá v ekonomickém rozvoji země, ale i v definování národní identity. Obecně lze tvrdit, že panuje idea, že Spojené státy jsou zosobněním soběstačnosti, svobody a demokracie, a právě pro tyto důvody jsou považovány za ideální, či přinejmenším žádoucí hostitelskou zemi.

3.4.1. Souhrn nejvýznamnější legislativy upravující imigraci²⁹

- *Zákon o přistěhovalectví (1952)*

je základním imigračním zákonem Spojených států. Jeho schválení předcházela celá řada imigračních zákonů na úrovni jednotlivých států, ovšem tento zákon představuje první federální zákonnou úpravu³⁰. Je nejen souhrnem celé řady dříve existujících ustanovení, ale především přispěl k restrukturalizaci imigračního zákona. Legislativa známá mj. pod označením McCarren-Walterův zákon směřovala k omezení přílivu imigrantů na jiném než národnostním principu. Preferenční kritéria zohledňovala respekt k zákonu, morální kredit, zdravotní stav a politickou orientaci, jakožto standartní záruky komplexní asimilace imigranta do sociálního, ekonomického, ale i politického systému USA. Zákon významně reflektoval obavy z možného ohrožení americké demokracie v atmosféře studené války, neboť odpíral vstup do země všem osobám spřízněným s komunismem. Hlavním záměrem bylo jednak zamezit šíření komunismu z poválečných socialistických republik, ale také přílivu obyvatel ze zemí, které v průběhu 2. světové války bojovaly proti Američanům (zejména Japoncům). Výlučná selektivita zákona byla klíčem k ochraně národní bezpečnosti a zájmů, ale také zdrojem kritiky.³¹

- *Zákon o imigraci a naturalizaci (1965)*

je dodnes považován za jednu z klíčových novel Zákona o přistěhovalectví. Jeho podstatou bylo odstranění imigračních kvót na národnostním základě, které od 20. let představovaly podstatu imigračních norem. Zcela zásadním způsobem otevřel cestu k liberalizaci americké imigrační politiky. Hlavními kritérii posouzení, zda bude žadatel vpuštěn do země, byly kromě rodinných vazeb stanoveny předpoklady k výkonu určitého povolání, resp. znalosti, kvalifikace a schopnosti potřebné k práci. Náboženství, barva pleti a rasový původ byly v rozhodovacím procesu odsunuty na periferii zájmu, což vedlo k rapidnímu vzestupu legální imigrace ve Spojených státech. I přes zavedení maximální hranice 170 tisíc víz ročně, byl příliv imigrantů násobně větší, neboť se tato limitace nevztahovala na přímé příbuzné Američanů a některé specifické skupiny obyvatel.

²⁹Tato kapitola čerpá především z USCIS (dostupné on-line: <http://www.uscis.gov>), jednotlivé zákony jsou chronologicky seřazeny, avšak jejich popisu byl věnován prostor v podkapitole o vývoji americké imigrační politiky, proto jsou pouze přehledově sumarizovány.

³⁰Přestože už na sklonku 18. století existovaly normy upravující problematiku naturalizace, po celé 19. století docházelo k jejich postupné liberalizaci začleňováním nových skupin obyvatel, což se dotýkalo zejména potomků narozených Afroameričanům a Asijcům. Teprve právní úprava z roku 1952 zcela přispěla k odstranění rasových a genderových diskriminací při udělování občanství.

³¹Například prezident Truman odmítl podpořit zákon s ohledem na jeho diskriminační charakter, nicméně díky široké podpoře v Kongresu byl v červnu r. 1952 schválen (*U.S. Immigration Legislation*, online).

- *Zákon o imigrační reformě a kontrole přistěhovalectví (1986)*

byl zamýšlen - jak je již z názvu patrné - jako opatření potlačující ilegální migraci, které jde ruku v ruce se zvyšováním kontrol³². Hlavní změny se týkaly následujících oblastí:

- i. povinnost zaměstnance prokázat zaměstnavateli svůj imigrační status, a to prostřednictvím formuláře I-9, který opravňuje k přijetí zaměstnání v USA;
- ii. uvalení sankce pro zaměstnavatele, kteří vědomě zaměstnávají ilegální imigranty;
- iii. zvýšení kontrol na hranicích³³;
- iv. celoplošná legalizace ilegálních imigrantů, kteří vstoupili na území USA před 1. lednem 1982.³⁴

- *Novela imigračního zákona (1990)*

schválila vytvoření loterijního programu pro získání 50 000 zelených karet, což se odrazilo na zvýšení počtu emigrantů ze zemí, kde obvykle víza pro vstup do USA nebyla vydávána, či ve velmi omezené míře. Norma na podporu kulturní diverzity podmiňuje účast v loterii minimálně středoškolským vzděláním a dvouletou pracovní zkušeností. Zákon dále podpořil zpřísnění podmínek pro vyloučení a deportaci přistěhovalce do vlasti, a naopak posílil liberální aspekt ve smyslu vyloučení homosexuality a AIDS jako kritérií pro případnou imigraci do USA.

- *Zákon o reformě nelegální migrace a odpovědnosti přistěhovalců (1996)*

směřoval opět k potlačení ilegální migrace a institucionalizaci opatření, která by ve vztahu k nelegální imigraci působila preventivně, a to jak na straně imigrantů samotných, tak potenciálních zaměstnavatelů. Zákon zpřísnil udělování trvalého pobytu a zjednodušil proces deportace zadržených ilegálních imigrantů. Dále také umožnil retroaktivní vyhoštění legálních imigrantů i za drobné přestupky.

³² Zákon byl namířen zejména vůči ilegálním přistěhovalcům z Mexika a z Asie, kteří už tehdy tvořili více než polovinu všech obyvatel v zemi a kteří vstoupili do země nezákonně.

³³ Konkrétně zvýšení koncentrace pohraniční hlídky mezi Spojenými státy a Mexikem.

³⁴ V důsledku této reformy udělil imigrační úřad legální právní status 2,7 milionu jednotlivců, z nichž 2 miliony představovali Mexičani (Passel – Cohn, 2010).

3.4.2. Typologie migrantů v USA

Nejen pro účely práce je důležité definovat termíny, se kterými se v dotčené sféře migrační politiky pracuje, a to nejen na úrovni odborné, ale i pracovně-právní (*2010 Yearbook of Immigration Statistics*).

- *Osoby s trvalým pobytem*

disponují legálním povolením k pobytu v USA, jsou držiteli tzv. „zelené karty“³⁵. Od těchto osob je očekáváno trvalé usazení (osídlení) na území přijímající země, neboť získání trvalého pobytu je nezdědka vnímáno jako předstupeň k získání amerického státního občanství (Vojtková 2007). Přijetí osob k trvalému pobytu podléhá kvótám vládního imigračního programu. Specifikem je přijetí rodinných příslušníků v souladu s programem na opětovné spojování rodin³⁶ (Tvrdý, 1997).

Podle USCIS jsou osoby, které chtějí pobývat ve Spojených státech trvale, povinny získat buď imigrační vízum na některém konzulátu USA mimo území Spojených států, nebo zažádat o trvalý pobyt prostřednictvím USCIS přímo v USA. Oběma způsoby lze dosáhnout stejného cíle, a to práva bydlet trvale v této zemi. V případě úspěšného jednání obdrží jedinec cizineckou kartu trvalého pobytu, resp. zelenou kartu. Veškeré náležitosti pro udělování trvalého pobytu v rámci Spojených států jsou ukotveny v Zákonu o přistěhovalectví z roku 1952, jenž byl několikrát novelizován a upravován.

Jak již bylo uvedeno výše, počet cizinců, kteří mohou během jednoho roku získat na území USA trvalý pobyt, je s výjimkou blízkých rodinných příslušníků limitován kvótou. Nicméně i v rámci druhé kategorie existují jistá preferenční kritéria, která šanci na úspěšné získání víza zvyšují, týkají se především existujících rodinných vazeb na území USA a uplatnění na trhu práce. Jedná-li se o druhou kategorii, je potřeba uvést, že zájem amerických úřadů roste se zvyšující se odbornou kvalifikací a specializací jedinců (tzv. příliv mozků), obecně je ale počet víz k trvalému pobytu vydávaných z pracovních důvodů několikanásobně nižší (*2010 Yearbook of Immigration Statistics*). Existují však ještě další dvě imigrační cesty, a to tzv. loterie rozmanitosti (*Green Card Lottery, Diversity Visa Lottery*) a přijímání uprchlíků (USCIS 2012).

³⁵ Neformální označení „zelená karta“ vzešlo ze samotné podoby dokumentu v letech 1946 -1964, zelenou barvu získal formulář oficiálně označovaný jako USCIS Form I-551 zpět v květnu roku 2010 (USCIS 2012).

³⁶ Manželé, případně nezaopatřené děti ve věku do 21 let nepodléhají kvótnímu programu (*US immigration & Nationality Act*).

- *Naturalizovaní občané*

jsou osoby starší osmnácti let, které se stanou občany Spojených států na základě žádosti o získání amerického občanství. O tento status lze požádat pět let po schválení žádosti k trvalému pobytu.

Nabytí občanství tímto způsobem není právem žadatele, žádost občana podléhá schvalovacímu procesu. Kritéria schválení naturalizace se obvykle dělí do dvou skupin. První skupinu kritérií označujeme jako objektivní, rozumí se jimi např. věk, délka pobytu v zemi, jedná se tedy o kritéria obecnějšího charakteru. Naproti tomu specifická kritéria se zaměřují na důležité a výlučné charakteristiky občana. Jak již vyplývá z úvodní části, podmínkou získání amerického občanství je minimální věk 18 let, žadatel musí být současně držitelem zelené karty po dobu minimálně pěti let, není však nezbytné, aby byl na území USA po celou dobu fyzicky přítomen. Je vyžadována přítomnost občana v období tři měsíce před podáním žádosti (vyjma osob konajících službu v armádě během války). Dalším esenciálním požadavkem je znalost anglického jazyka, kladný vztah k principům americké ústavy a mravní bezúhonnost (Vojtková, 2007).

- *Uprchlíci a azylanti*

jsou osoby, které usilují o legální pobyt ve Spojených státech, aby zabránily pronásledování v zemi původu. Zpravidla se jedná o pronásledování z důvodů rasových, náboženských, národnostních nebo politických. Nemají možnost, či naopak mají velké obavy z návratu zpět do vlasti (Tvrdý, 1997).

- *Dočasní imigranti*

jsou osoby, které vstupují na území Spojených států relativně krátkodobě, zpravidla jako turisté nebo obchodní cestující. Dále tato skupina zahrnuje sezónní i nesezónní migranty, kteří jsou vázání k určitému kontraktu (např. stavební dělníci) a po jeho splnění se musí vrátit zpět domů.

Typ víza pro dočasný vstup³⁷ je určující pro chování a možnosti cizince v zemi. Důležitá z pohledu předkládané práce je skutečnost, že v uplynulých dvou dekadách, došlo k vytvoření několika vízových programů, jejichž cílem byla kompenzace nízkých kvót pro udělení zelené karty z pracovních důvodů. Patrně nejrozšířenější a nejznámější program představuje H-1B, který podmiňuje udělení dočasného víza výkonem specifického povolání,

³⁷ Existuje i skupina zemí, jejichž občané nejsou povinni si ke vstupu do USA opatřit vízum, pokud cestují za rekreací nebo obchodem na dobu kratší 90 dnů (*Visa Waiver Program*).

kteřé vyžaduje vyšší stupeň kvalifikace a minimálně bakalářské vzdělání. Pracovník na základě H-1B může v zemi pobývat po dobu 3let, s případným prodloužením na nejvýše 6 let. Přestože limit tohoto typu víz je omezen na 65 tisíc ročně s možným rozšířením o 20 tisíc víz pro specifické účely a pracovníky s vysokou kvalifikací (vyšší terciární vzdělání), v uplynulých dvou dekádách bylo ročně uděleno průměrně 130 tisíc víz (Orrenius, 2012)³⁸.

Obdobou tohoto programu je NAFTA (TN) vízum, které umožňuje vstup cca 70 tisícům odborníků především z Kanady, ale v poslední době i z Mexika. Významným kanálem pracovní migrace je program inter-firmních transferů (L1) a malý podíl špičkových expertů se do USA dostává díky programu O1.

- *Nelegální migranti*

jsou nejen osoby, které do země vstoupily ilegálně (nejčastěji přes mexickou hranici), ale také ti, kteří pobývají v zemi i po vypršení legálně získaného víza.

Z pohledu amerických zákonů je imigrantem osoba, která je oprávněna k trvalému pobytu v zemi, je tedy držitelem přistěhovaleckého víza alias zelené karty, případně osoba oprávněná k získání zelené karty, která již na území státu je (např. z azylových či humanitárních důvodů). Rozdílné instituce, které se výzkumem a mapováním problematiky migrace v USA zabývají, však s terminologií nakládají různě. Do kategorie imigrantů bývají někdy pro statistické účely zahrnováni dočasní pracovníci a studenti, kteří mají specifický typ nepřistěhovaleckého víza, nebo ilegální přistěhovalci. Prakticky všechny instituce však izolovaně pracují se skupinou cizinců, kteří do země přicestují za rekreací nebo obchodem, byť taktéž spadají do kategorie nepřistěhovaleckých víz (Batalova – Lee, 2012).

³⁸ Stanovené limity se vztahují k udělení víz pro pracovníky v komerčních nejčastěji technicky orientovaných firmách, naproti tomu pracovníci v kategorii H-1B v akademické sféře nejsou početně omezováni.

4. CIZINCI NA TRHU PRÁCE V USA

Jakou roli hrají imigranti/cizinci³⁹ na trhu práce? Tato otázka hraje klíčovou roli nejen na trhu práce ve Spojených státech, ale i v řadě jiných hostitelských zemí. I přesto je výzkum v této oblasti spíše nespojitý a málo univerzalistický (Somerville – Sumption, 2009). Za jednu z příčin lze považovat heterogenní charakter imigrantské populace. Hledáme-li dopady na trh práce, jen obtížně můžeme pracovat s imigranty jako s monolitickou skupinou, jelikož její vnitřní diferenciací pramení již z rozdílných motivů migrace (např. ekonomický migrant vs. uprchlík). Dále ji ovlivňuje odlišný kulturně-sociální původ, a v neposlední řadě individuální znalosti a dovednosti imigrantů. Analyzujeme-li dopady imigrace na trh práce, je nezbytné zohlednit dovednosti a složení populace přistěhovalců (Borjas, 2009).

V následující analytické části práci je cílem postihnout nejvýznamnější charakteristiky imigrantů na trhu práce v období let 2000 – 2010 a poskytnout obraz imigranta, jakožto pracovníka s určitým typem vzdělání, věku, příjmového zařazení atp. Jelikož jsou USA zemí, která se vyznačuje vysokou mírou migrace mezi jednotlivými státy, připomínáme, že pracujeme pouze s migrací resp. imigrací mezinárodní, tedy s pracovníky, kteří překračují národní hranice.

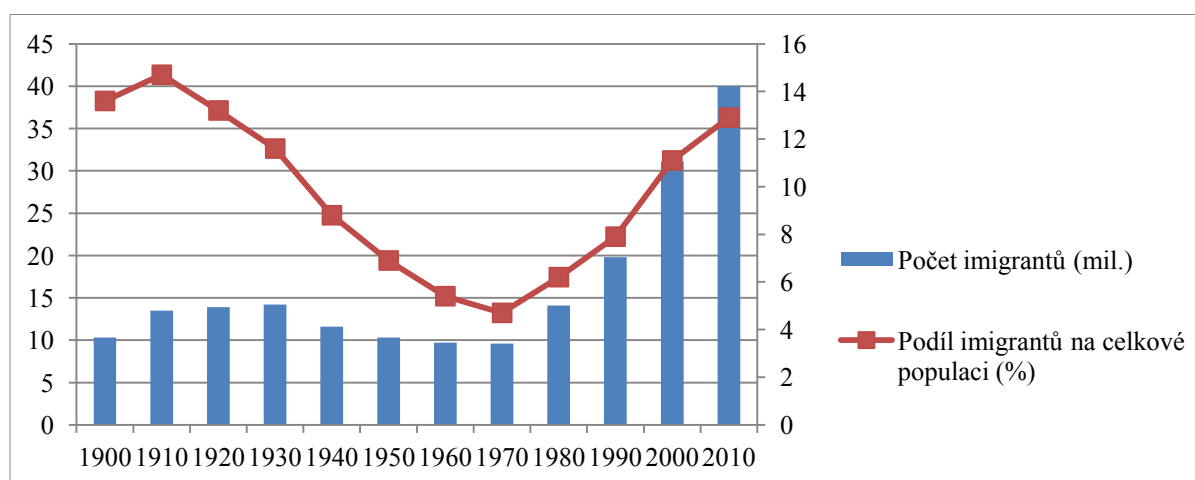
Data využitá v následujících částech práce byla zpracována oficiálními vládními institucemi, jmenovitě byla převzata z Úřadu pro sčítání lidu (*US Census Bureau*), resp. z poslední Zprávy o stavu americké společnosti (*American Community Survey*, dále jen ACS) a pravidelných ročenek zpracovávajících migrační problematiku v USA *2010 Yearbook of Immigration Statistics*. ASC je z pohledu odborné problematiky hlavním zdrojem dat týkajících se imigrantů na území Spojených států. Z hlediska metodiky ASC jsou za imigranty považovány osoby žijící ve Spojených státech, které se nestaly občany USA při svém narození, taktéž naturalizovaní občané, osoby s právním trvalým pobytem tj. držitelé zelených karet, nelegální cizinci a dočasní zahraniční studenti či pracovníci s časově omezeným pracovním povolením.

³⁹ Etymologický význam pojmu imigrant pochází z latinského slova *immigrāre* čili stěhovat se. Imigrant je tudíž označení pro přistěhovalce. (Rejzek, 2004) Jak uvádí Kubešová (2008, s. 8) „pojem imigrant významově spadá do obecnějšího pojmu cizinec. Cizinec je označení pro příslušníka cizího státu, národa nebo jazyka“.

4.1. Obecné aspekty imigrace

Graf 4.1 ilustruje počet imigrantů do Spojených států v milionech a zároveň procenty vyjádřený podíl imigrantů na celkové populaci od roku 1900 do roku 2010. Je zřejmé, že velikost a růst imigrantů se v průběhu 110 let značně liší. Celkový počet imigrantů se v roce 2010 vyšplhal ke 40 milionům⁴⁰, přičemž 13,9 milionů imigrantů se do země dostalo v období po roce 2000.⁴¹ První dekáda nového tisíciletí se tak stala obdobím nejmasovější imigrace v historii USA. Ve srovnání se stavem v roce 1990 se počet imigrantů zdvojnásobil, pokud se vrátíme ke stavu v roce 1980, pak můžeme hovořit téměř o trojnásobném, v případě srovnání s rokem 1970 čtyřnásobném, počtu imigrantů. Dramatický nárůst je zarážející, protože jediný způsob, jak může k růstu dojít je přes nově příchozí imigranty.⁴² Z hlediska podílu na celkové populaci představují imigranti 12,9%, což si lze připodobnit k situaci, kdy je každá osmá osoba přistěhovalcem. Vyšší podíl imigrantů na celkové populaci byl zaznamenán pouze v letech 1900 - 1930 (Batalova – Lee, 2012).

Graf 4.1: Počet (mil) a podíl (%) imigrantů ve Spojených státech v letech 1900 – 2010

Zdroj: vlastní zpracování dle Camarota, 2011.

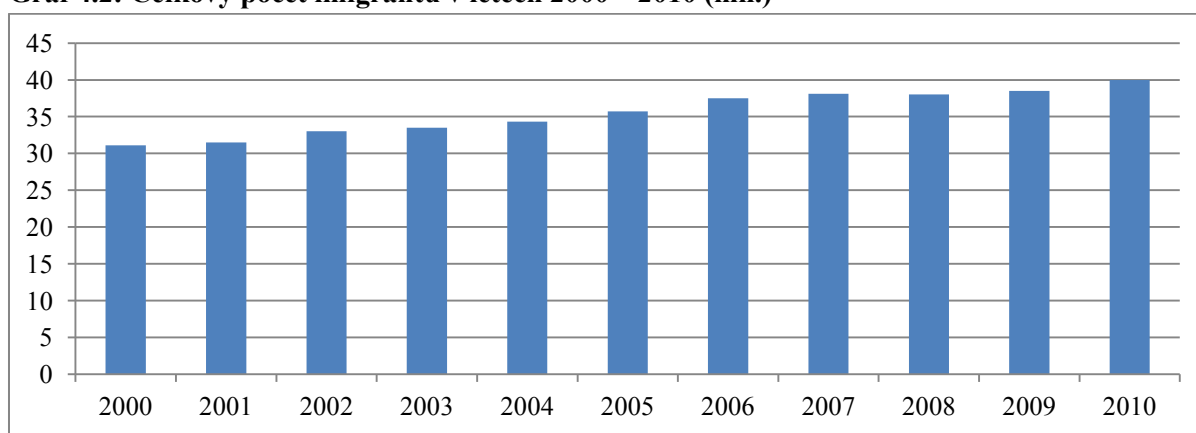
⁴⁰ Na základě zvolené metodiky nejsou zohledňovány osoby, které se narodily v zahraničí americkým státním příslušníkům, či tací, kteří se narodili na odlehlých územích USA, jako např. Puerto Rico. Dle doposud konaných průzkumů se odhaduje, že ASC má kapacitu obsáhnout přibližně 95% imigrantů na území USA, proto se lze domnívat, že přesnější data by hovořila dokonce o celkovém počtu 42 milionů imigrantů (Camarota, 2011).

⁴¹ Zohledníme-li skutečnost, že část imigrantů reemigruje či zemře, pak nárůst populace o více než 8, 8 milionu v poslední dekádě znamená, že počet nově příchozích musí přesáhnout tento počet.

⁴² Podle definice, nikdo z imigrantů se nenarodil ve Spojených státech a tak porody nelze zahrnout do populačního růstu imigrantů.

Celkový počet imigrantů v letech 2000 – 2010 zachycuje Graf 4.2. Z grafu je patrný nárůst počtu imigrantů v poslední dekádě, nicméně nejednalo se o proces kontinuální. Nejvýraznější zpomalení přílivu imigrantů můžeme usuzovat v období let 2006 - 2009, kdy došlo k velmi pozvolnému nárůstu v počtu imigrantů (Wilson - Singer, 2011). Aktuální údaje pro rok 2010 potvrzují velmi výrazný nárůst o více než 1,4 milionu imigrantů v letech 2009 – 2010, což kontrastuje se skutečností, že ke zrychlování imigračního toku docházelo i v situaci oslabené americké ekonomiky. Na tomto místě je taktéž vhodné upozornit, že k interpretaci vysokého nárůstu je nutné přistupovat obezřetně, jelikož meziroční srovnání mohou být do jisté míry nestabilní.⁴³

Graf 4.2: Celkový počet imigrantů v letech 2000 – 2010 (mil.)

Zdroj: vlastní zpracování dle Camarota, 2011.

4.1.1. Směr migračních proudů

Z hlediska vysílajících zemí představuje jednoznačně nejsilnější oblast Latinská Amerika (Viz Tab. 4.1). Počet imigrantů, kteří přišli z této oblasti, téměř dvojnásobně převyšuje asijskou imigrantskou populaci a pětinasobně evropskou. Imigranti z Latinské Ameriky dominovali početně i v posledním desetiletí, země z tohoto regionu se podílely 58% na růstu přistěhovalecké populace (Camarota, 2011). Nejvíce cizinců v USA představují Mexičani, z Asiatů jsou nejpočetnější Číňani a nejpočetnější evropskou enklávu reprezentují Poláci (Viz Příloha 2).

Historicky nejstarší imigranti z evropského kontinentu zaznamenali z pohledu podílu na celkové imigrantské populaci nejvýraznější úbytek v uplynulé dekádě. Dvouprocentní pokles představuje úbytek v počtu kolem 100 000 imigrantů. Naproti tomu relativně nevýrazná část

⁴³ Blíže k metodickým problémům stran kalkulace migračního toku v letech 2009 a 2010 viz Batalova-Lee, 2012.

imigrantů s africkými kořeny přibývala v uplynulém desetiletí nejrychleji (o 83%), pomaleji narůstal taktéž podíl Asiatů, kteří ve srovnání s rokem 2000 (26%) zvýšili svůj podíl o 2%.

Tab. 4. 1 Imigranti podle regionů původu (mil.) 2000 - 2010

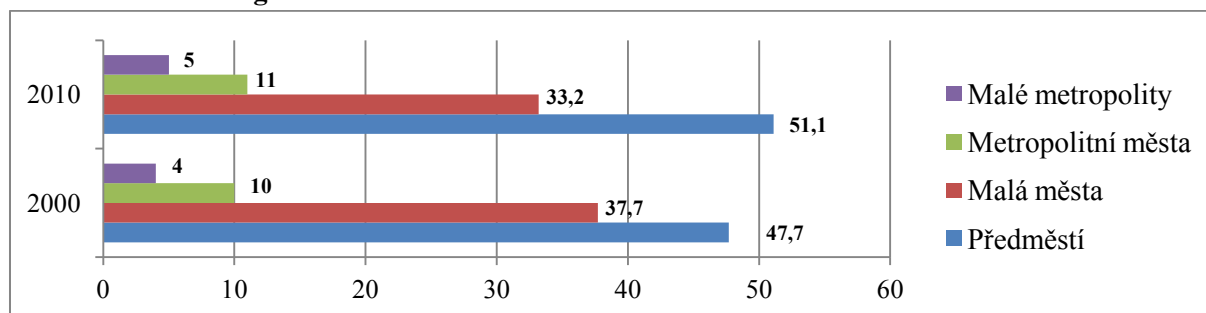
Region původu	Počet imigrantů celkem	Noví imigranti 2000 - 2010
Evropa	4 817 437	1 165 176
Asie	11 283 574	4 088 455
Latinská Amerika	21 224 087	7 470 706
Karibik	3 730 644	1 119 717
Mexiko	11 711 103	4 036 342
Střední Amerika	3 052 509	1 203 763
Jižní Amerika	2 729 831	1 110 884
Ostatní oblasti	2 630 756	1 138 743
Celkem	39 955 854	13 863 080

Zdroj: vlastní zpracování dle Camarota, 2011.

Kromě skutečnosti, že došlo k obrovskému přílivu nových imigrantů, si lze v uplynulé dekádě povšimnout, že se cizinci usídlují i v méně tradičních oblastech než tomu bylo dříve. Z hlediska cílové destinace nejčastěji cizinci směřovali do následujících států: Kalifornie, New York, Texas, Florida, New Jersey, Illinois, Massachusetts, Georgia, Virginia, Washington, Arizona a Maryland. V každém z uvedených států čítal počet imigrantů v roce 2010 minimálně 800 tisíc, přičemž v samotné Kalifornii se usadila více než čtvrtina všech imigrantů do USA. Více než 65% všech imigrantů se usadilo v šesti státech (Kalifornie, New York, Texas, Florida, New Jersey, Illinois), co je ale zajímavé, že tato koncentrace se postupně rozvolňuje. Zatímco v roce 1990 se podíl imigrantů v těchto šesti zemích vyšplhal na 73%, v roce 2000 tvořil 68%. Naproti tomu došlo k výraznému posílení imigrantského živlu ve státech jako Alabama, Jižní Karolína, Arkansas (Viz Příloha 1).

Zatímco do roku 2000 žilo 48% imigrantů na předměstí stovky nejrozsáhlejších metropolitních oblastí a ve městech jich bylo zhruba o 10% méně, na konci první dekády nového tisíciletí se situace změnila (Viz Graf 4.3). A to nejvýrazněji v poměru mezi populací žijící v přilehlých oblastech velkoměst a městy samotnými. Zatímco metropolitní předměstí zaznamenala nárůst o 3-4%, ve městech došlo k obdobnému poklesu imigrantské populace (Wilson – Singer, 2011).

Graf: 4.3: Sídla imigrantů v USA v letech 2000 a 2010

Zdroj: vlastní zpracování dle Wilson – Singer, 2011.

Vysvětlivky:

Terminologie, se kterou Wilson a Singer (2011) pracují, vychází také z ACS. Města a periferie (předměstí) jsou definována pro 95 největších metropolitních oblastí s dostupnými daty o imigrantech a celkovém stavu populace ke konci roku 2010. Hlavní města jsou ta, která jsou prvořadá pro pojmenování metropolitní oblasti, či dosahují velikosti alespoň 100 tisíc obyvatel. A zbylá část metropolitní oblasti je označena jako předměstí. Pro 5% zbylých oblastí, kde nebyla nejaktuálnější data dostupná, je užíváno označení malé metropolity.

4.1.2. Imigranti dle právního statusu

Přibližně 17,5 milionů přistěhovalců (cca 44%) bylo ke konci roku 2010 naturalizovanými občany. Zbylých 56% imigrantů připadlo na držitele oprávnění k trvalému pobytu, nelegálně pobývajících osoby, studenty a osoby pracující či žijící v USA na omezenou dobu. Oprávnění k trvalému pobytu bylo v roce 2010 uděleno 1 042 625 cizincům, což odpovídá přibližně čtvrtinovému nárůstu ve srovnání s rokem 2000 (Batalova – Lee, 2012). Oprávnění získalo více než 135 tisíc azylantů a uprchlíků.⁴⁴ Jelikož jeho udělování v této kategorii nepodléhá žádným kvótám, ale pouze podmínce ročního pobytu na území USA, je meziročně mimořádně variabilní (srov. *2010 Yearbook of Immigration Statistics*). Naproti tomu jednoznačně omezenou kategorii představuje loterii rozmanitosti, která je pro velkou část světové populace jedinou cestou k získání přistěhovaleckého víza. Pro rok 2010 bylo shromážděno 13,6 milionu žádostí a ve finále bylo uděleno 49 763 zelených karet.

V roce 2010 reprezentovali dočasní pracovníci (H-1B⁴⁵, NAFTA, sezónní zemědělství pracovníci, vědeckí specialisté a pracovníci vyslaní díky vnitrofiremní mobilitě atp.) včetně

⁴⁴ Tato informace neodráží počet azylantů a uprchlíků na území v r. 2010 ani počet nově příchozích, ale pouze počet těch, jejichž právní status byl změněn. V roce 2010 bylo na území USA vpuštěno přibližně 73 tisíc uprchlíků a azyl byl udělen asi 20 tisícům lidí.

⁴⁵ Nejpočetnější skupinou v rámci kategorie profesních víz H-1B nebo H-1B1 byli Indové, kteří tvoří cca třetinu osob, participujících na tomto programu. Společně s Kanadany a Mexičany se nejvýznamněji podílí na ovlivnění sektoru IT.

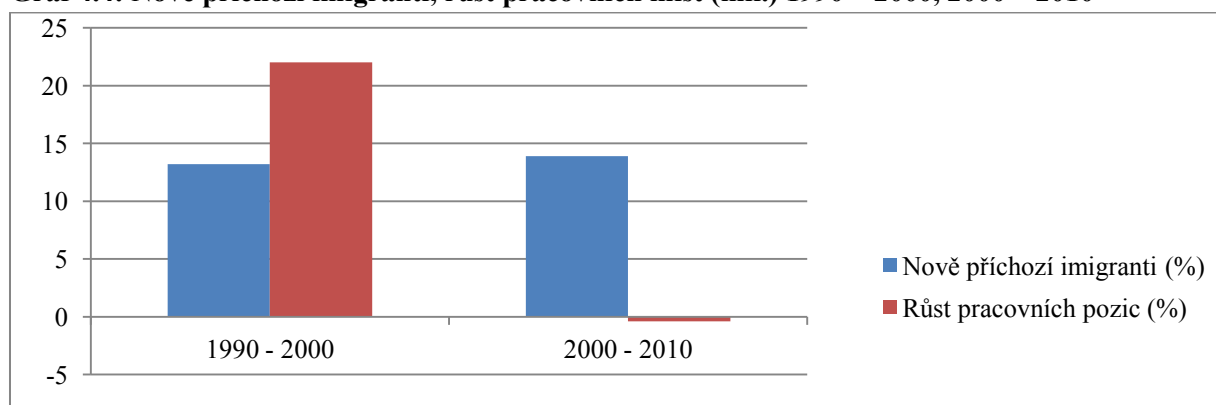
svých manželů, manželek a dětí 2,8 milionu příchozích. Rozsáhlou skupinu představovali také studenti, kterých společně s nejbližšími přijelo rozšířit své profesní či akademické vzdělání 1,6 milionu.

Stav ilegálních migrantů lze určit velmi obtížně, nicméně Hispánské výzkumné centrum (*The Pew Hispanic Center*, PHC) odhadovalo pro rok 2010 přítomnost cca 11,2 milionu neoprávněných osob, což odpovídá 28% všech imigrantů, přibližně 4% americké populace a zhruba 5% americké pracovní síly.

4.2.Imigrant na americkém trhu práce

Z předchozích dvou grafů můžeme sice vysledovat, že imigrace v první dekádě 21. století dosáhla vyšších hodnot, než tomu bylo v předchozím desetiletí, nicméně s ohledem na téma práce je nezbytné se zaměřit také na počet pracovních míst, která byla v uplynulých dvaceti letech vytvořena. Srovnáme-li obě uplynulé dekády, dojdeme k zásadnímu rozdílu (viz Graf 4.4). Zatímco v letech 1990-2000 počet nově vytvořených pracovních míst převyšoval příliv imigrantů, během posledních deseti let došlo podle Úřadu pro pracovní statistiku (*Bureau for Labour Statistics*, dále jen BLS) ke ztrátě asi 400 000 pracovních míst. Výrazné poklesy pracovních míst byly spuštěny bezprostředně po teroristických útocích 11. září a dále stimulovány dvěma recesemi. Jak ukazuje graf č. 4.4 v kontrastu k období 1990 – 2000, kdy BLS reportovala čistý nárůst pracovních míst asi o 22 milionů.

Graf 4.4: Nově příchozí imigranti, růst pracovních míst (mil.) 1990 – 2000, 2000 – 2010

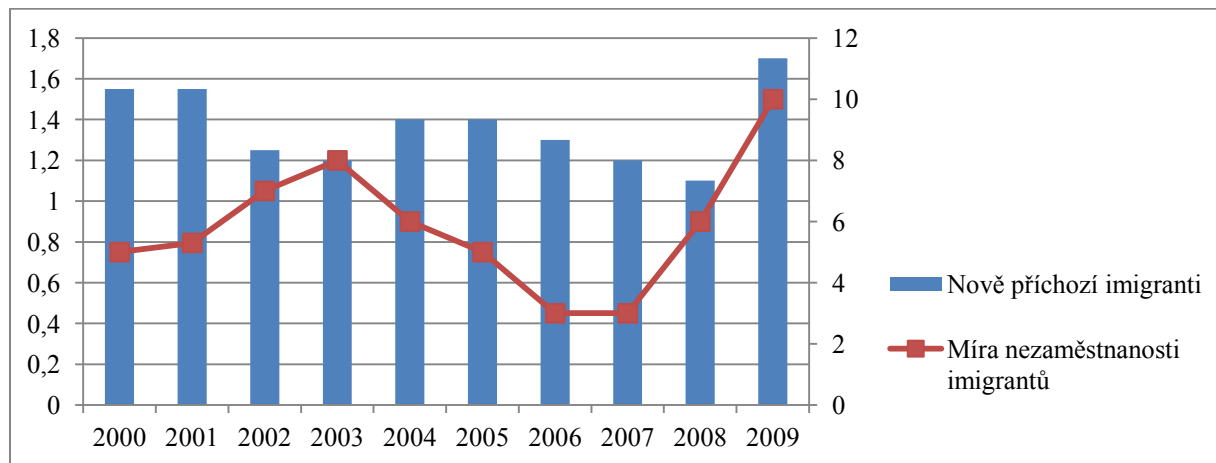

Zdroj: vlastní zpracování dle Camarota, 2011.

Přistěhovalectví je komplexní proces, nemůžeme jej proto vnímat jako „pouhou“ funkci trhu práce, resp. podmínek na něm vytvořených. Tuto myšlenku podporuje i Graf 4.5, ze kterého zřetelně vyplývá, že míra nezaměstnanosti imigrantů nekorresponduje s počtem nově

příchozích imigrantů. Či jinak řečeno, nám tato čísla ukazují, že počet nově příchozích zůstává velmi vysoký i v situaci, kdy je míra nezaměstnanosti mezi přistěhovalci vysoká.

Graf 4.5: Nově příchozí imigranti (mil.) v komparaci s mírou nezaměstnanosti imigrantů (%) v letech 2000 - 2009⁴⁶

Zdroj: vlastní zpracování dle Camarota, 2011.

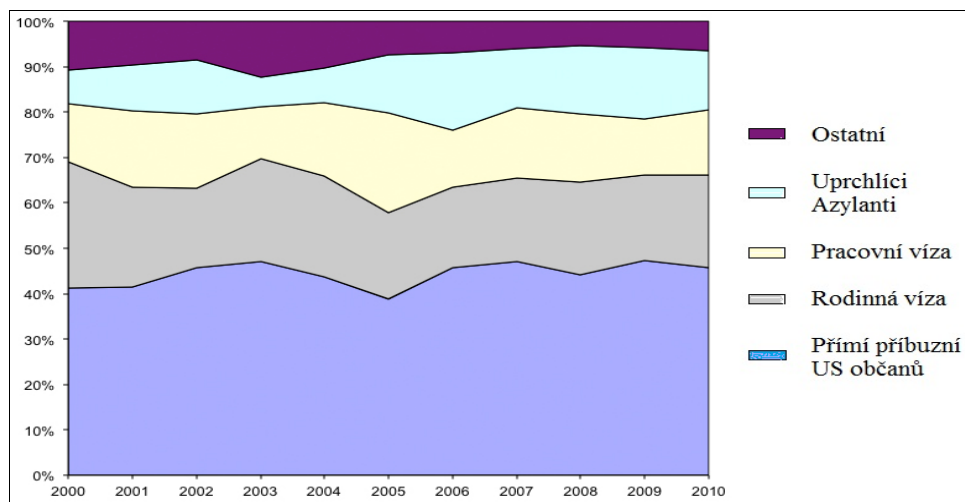
Nesmíme proto opomíjet i jiné faktory - jako např. touha žít s vlastní rodinou nebo příbuzným, či touha žít v zemi s větší politickou svobodou a nižší mírou korupce, které významně stimulují rozhodnutí jednotlivce přijet do Spojených států. Noví přistěhovalci většinou žijí ve Spojených státech se svými přáteli, rodinami a společně podněcují další a další imigraci prostřednictvím kontaktů se svými příbuznými a známými ve vysílajících zemích. Tím, že je informují o způsobu života a možnostech, které jsou za hranicemi vlasti, vytváří novou dynamiku migrace. Je to jeden z důsledků, proč míra přistěhovalectví zůstává velmi vysoká i přesto, že zde není růst pracovních míst. Tímto tvrzením sice nepopíráme význam ekonomických faktorů, které paralelně působí. Uvážíme-li stav americké ekonomiky v uplynulých letech, pak v konfrontaci s daty z Grafů 4.4 a 4.5 musíme nutně zohlednit právě vliv neekonomických faktorů, které imigrační příliv stimulovaly. Fakt, že se často jedná o individuální pohnutky, které nejsou zobecnitelné a kvantifikovatelné, jakoukoliv analýzu v tomto ohledu problematizuje.

Uvedenou argumentaci podporuje také počet a typ víz, která byla v uplynulých letech vydána. Zatímco počet pracovních víz se od roku 2005 pohybuje kolem 150 tisíc, pro rodinné příslušníky či přímé příbuzné občanů USA je udělováno cca 700 tisíc víz ročně (*Yearbook 2010*). Na principu sjednocování rodin bylo v roce 2010 uděleno 66% oprávnění k trvalému

⁴⁶ Konkrétní údaje pro rok 2010 ACS nebyly doposud zveřejněny.

pobytu. Naproti tomu z pracovních důvodů byl trvalý pobyt umožněn 14% imigrantů (Balbuena – Batalova, 2011).⁴⁷

Obrázek 4.1: Rozvrstvení imigrace dle typu víz v období 2000-2010

Zdroj: upraveno dle Balbuena – Batalova, 2011.

4.2.1. Charakteristika imigranta na americkém trhu práce

Imigranti a jejich rodiny tvoří velký a stále rostoucí podíl americké pracovní síly (Viz Graf 4.6). S ohledem na stárnutí americké populace a trvalé či dlouhodobé usazování cizinců na území státu lze předpokládat, že imigranti a jejich děti převzou klíčovou roli v udržení výkonu a produktivity americké ekonomiky.⁴⁸ V některých metropolitních oblastech Spojených států (New York, Miami, Kalifornie) má více než polovina dětí jednoho ze svých rodičů přistěhovalce, do budoucna můžeme očekávat, že přistěhovalci ovlivní trh práce nepřímo, prostřednictvím svých dětí (Orrenius, 2012).

Přistěhovalcká populace je velmi různorodá, některým ze skupin přistěhovalců se daří na pracovním trhu lépe, jiní se adaptují déle a složitěji. Míra integrace na pracovním trhu je odlišná, reflektuje rozdílnou úroveň vzdělání, jazykových schopností, délky pobytu aj. Do země proudí tisíce imigrantů, kteří mají akademické a profesní vzdělání, s novými obchodními a podnikatelskými záměry. Existují však překážky, které mohou rozvoji jejich podnikání bránit, a

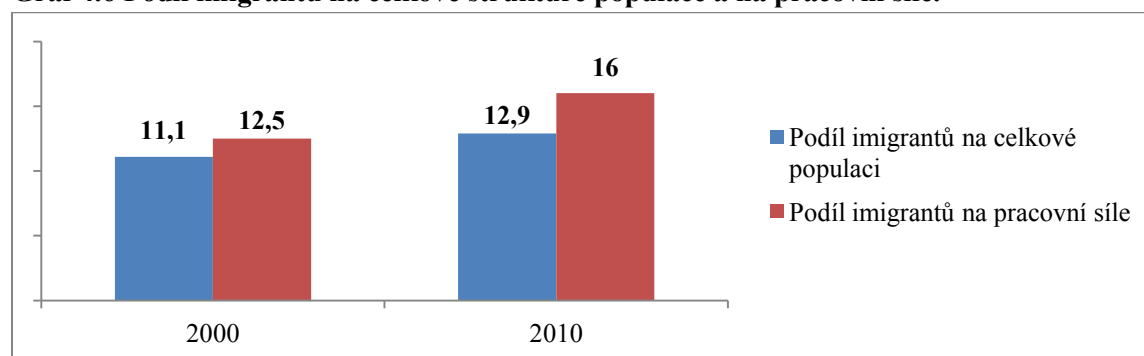
⁴⁷ Významnou změnou od r. 2005 je kvóta na počet dočasných pracovních víz H-1B, zatímco v roce 2001 bylo udělováno 115 tisíc těchto víz, a v následujících třech letech dokonce 195 tisíc, stávající úprava počítá s 85 tisíci odborných pracovníků (viz výše).

⁴⁸ Do roku 2009 byl jeden z osmi obyvatel Spojených států imigrant a jeden z šesti pracujících byl narozen mimo území Spojených států. Analytici predikují, že právě děti přistěhovalců, ať už narozené mimo nebo na území Spojených států budou v roce 2050 tvořit o více než jednu třetinu dětí více než tomu bylo v roce 2009.

to nejen na straně kapitálu, ale i byrokracie (např. souhlas regulačních orgánů či jiné právní náležitosti). I přesto nabízí USA jedinečnou ekonomickou příležitost pro generace přistěhovalců a jejich děti. Od konce 19. století byl zesílen tlak na investice do vzdělání, který měl za úkol zesílit poptávku po pracovní síle náročné na dovednosti a znalosti. Právě tyto investice napomohly k dosažení americké konkurenceschopnosti v oblasti průmyslu a jeho celosvětovému prvenství v průběhu 20. století.

Procentuální zastoupení imigrantů na americkém trhu práce či přesněji na pracovní síle převyšuje celkový podíl cizinců v USA. Zatímco na konci roku 2010 tvořili cizinci přibližně 13% americké populace, jejich podíl na pracovní síle odpovídal 16%. Počet pracujících imigrantů narostl v poslední dekádě o 40, 2%, až na 22, 5 milionů pracujících.⁴⁹ Podíl imigrantů, kteří se prostřednictvím práce zapojují do ekonomického systému, od roku 1970 permanentně narůstá, obdobná čísla v případě rodilých Američanů nezískáme, naopak od roku 1990 je zřejmá stagnace či dokonce mírný pokles jejich zapojení na trhu práce. Zatímco imigranti, kteří mají možnost vstoupit na trh práce tak činí téměř v 70%, rodilí této příležitosti využívají v 64% případů (Terrazas, 2011).

Graf 4.6 Podíl imigrantů na celkové struktuře populace a na pracovní síle.

Zdroj: vlastní zpracování dle Terrazas, 2011.

- *Věková struktura*

Věk, kdy člověk emigruje, může do značné míry ovlivnit jeho úspěchy na trhu práce v přijímající zemi, jelikož schopnost adaptace s věkem zpravidla klesá. Podle existujících průzkumů mají imigranti, kteří přicestují ve věku cca 12-14 let, obdobné vyhlídky uspět na trhu práce jako jejich rodilí vrstevníci (Rumbaut – Kumbaie, 2010). Více než polovina imigrantů

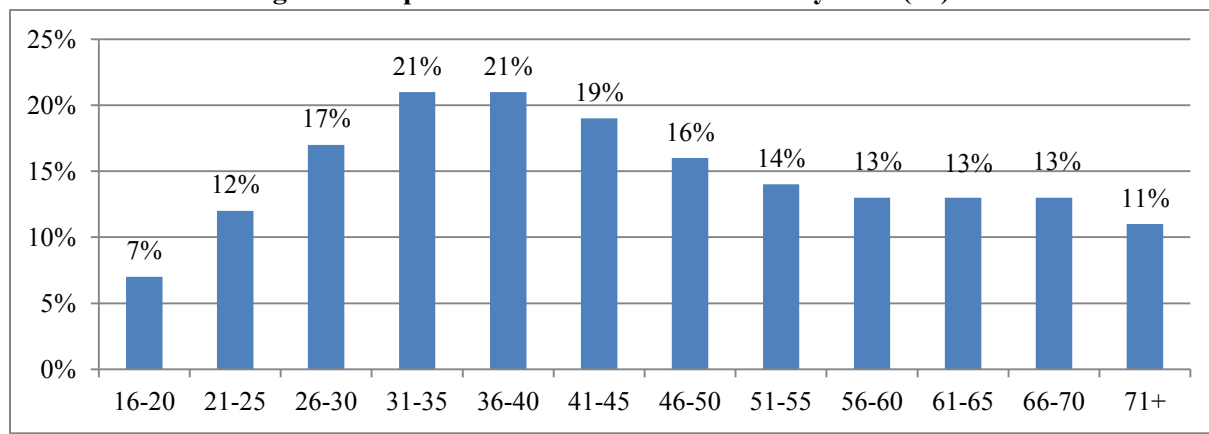
⁴⁹ Podle nejaktuálnějších dat je v prvním čtvrtletí roku 2012 na americkém trhu práce již 25 milionů pracujících imigrantů, kteří tvoří cca 16,3% pracovní síly (Orrenius, 2012).

přicestuje do země ve věku 16 – 31 let. Střední hodnota věku imigrující populace se dosahuje 22 let, v případě přistěhovalců hispánského původu činí medián pouze 20 let.

Nejběžnější je zastoupení imigrantů v kategorii osob ve věku 31 – 45 let, jelikož právě tyto osoby jsou často motivovány pobídkami na trhu práce s ohledem na ekonomické zabezpečení svých rodin. Dá se říct, že přibližně pětinu americké pracovní síly v tomto věku tvoří cizinci.

Pro imigranty je na rozdíl od stávající populace charakteristické, že mívají delší pracovní život. V kontrastu s rodilými Američany je zajímavé, že imigranti mají tendenci do pracovního procesu vstupovat o něco dříve, do důchodu naopak odchází později (Terrazas 2011).

Graf č. 4.7: Podíl imigrantů na pracovní síle dle věkové struktury 2009 (%)

Zdroj: vlastní zpracování dle Terrazas, 2011.

- *Pohlaví*

Pokud zapátráme nad profily imigrantů, kteří přicházeli do Spojených států, z dostupných dat zjistíme, že do 30. let minulého století šlo převážně o muže. Tato historická nerovnováha byla ještě výraznější u osob středního věku. Nejedná se o nijak překvapivé zjištění, uvážíme-li, že muži byli ve srovnání se ženami mnohem častěji pronásledováni a v duchu patriarchálního modelu byli zodpovědní za ekonomickou situaci rodiny a v jejím zájmu se nebránili přesunu. Výraznou změnu přinesla novela otevřená myšlenka slučování rodin, jelikož byl umožněn nelimitovaný přesun manželek stávajících imigrantů, který prolomil zásadní nerovnováhu mezi muži a ženami⁵⁰ (Smith – Edmoston, 1997).

⁵⁰ Např. v roce 1954 tvořily ženy 54% imigrantů ve Spojených státech.

I v současné době je podíl mužů – imigrantů na trhu práce vyšší, je jich cca 58%, přičemž v případě Hispánců dosahuje až 63%. Porovnáme-li tyto údaje s rodilými Američany, ženy imigrantky obecně méně pracují než Američanky (Terrazas, 2011).

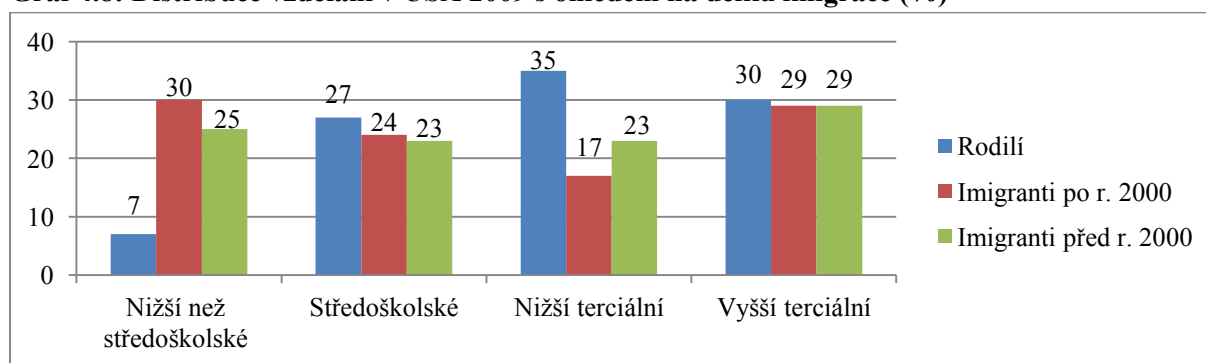
- *Vzdělání*

Vzdělání je hodnoceno jako jeden klíčových faktorů uplatnění na trhu práce. Dlouhodobě převládal názor, že přistěhovalci se v úrovni dosaženého vzdělání extrémně liší, jednoduše do země imigrují lidé buď s velmi nízkou a společensky výrazně podprůměrnou úrovní vzdělání, či naopak abnormálně vzdělaní a kvalifikovaní specialisté. Dá se říct, že tato extrémnost je odrazem dvojznačné imigrační politiky. Jednak politika slučování rodin umožňuje nemalý přísun méně kvalifikovaných a vzdělaných osob do země, ale naproti tomu existují omezené kvóty pro specialisty a odborníky přicházející do země.

V celkovém součtu udělených víz v uplynulém desetiletí připadlo přibližně 14% na skupinu pracovních víz, tedy pro více kvalifikované a vzdělané osoby, zatímco 86% zelených karet obdrželi rodinní příslušníci a osoby humanitárně potřebné a výherci loterijního programu. Právě druhá skupina bývá obecně považována za méně kvalifikovanou, s nižšími pracovními dovednostmi (Orrenius, 2012).

Přestože u imigrantů, kteří do USA přicházejí je tento stav dlouhodobě neměnný, zásadní je skutečnost, že imigranti, kteří se v zemi etablovali, usilují ve větší míře o získání odborného kreditu a prohloubení své kvalifikace (viz Graf 4.8).

Graf 4.8: Distribuce vzdělání v USA 2009 s ohledem na délku imigrace (%)

Zdroj: vlastní zpracování dle Terrazas 2011.

Přibližně polovina přistěhovalců je při integraci do pracovního procesu limitovaná nízkou úrovní znalosti angličtiny (*Limited English Proficient, LEP*), není však doposud známo, jaká část z těchto imigrantů je méně nebo podprůměrně gramotná v mateřském jazyce. Hlavním

útočištěm jazykově méně vybavených imigrantů jsou průmyslová odvětví, především pracovní pozice ve stavebnictví. Za povšimnutí stojí skutečnost, že i vysoce kvalifikované a dobře ohodnocené pozice nemusí vyžadovat dokonalou znalost angličtiny, jelikož podle ACS v roce 2009 jedna třetina imigrantů matematiků a chemiků přiznala pouze omezenou znalost jazyka. Obecně je neznalost angličtiny typická pro imigranty s nižším vzděláním a kvalifikací, v roce 2009 asi 83% imigrantů v nejnižší vzdělanostní sféře tvořili LEP, přičemž toto číslo s rostoucím vzděláním klesá. Mezi imigranty s vyšším terciárním vzděláním však stále najdeme přibližně čtvrtinu LEP (Terrazas, 2011).

Tab. 4. 2 Imigrační saldo podle vzdělání, věku a pohlaví v uplynulých dvou dekadách

Vzdělání	Věk/zkušenosti	Pohlaví	Imigrační saldo	
			1990-2000	2000-2009
Bez středoškolského vzdělání	Mladí	Ženy	11,4%	-3,0%
	Mladí	Muži	15,8%	-2,4%
	Starší	Ženy	8,6%	8,2%
	Starší	Muži	10,3%	11,2%
Středoškolské vzdělání	Mladí	Ženy	6,6%	-0,3%
	Mladí	Muži	8,0%	1,3%
	Starší	Ženy	5,4%	3,5%
	Starší	Muži	7,7%	4,8%
Méně kvalifikovaní celkem			7,1%	2,4%
Nižší terciární vzdělání	Mladí	Ženy	1,3%	2,3%
	Mladí	Muži	0,8%	2,7%
	Starší	Ženy	2,9%	5,6%
	Starší	Muži	3,3%	5,2%
Univerzitní vzdělání	Mladí	Ženy	8,3%	5,5%
	Mladí	Muži	6,4%	3,8%
	Starší	Ženy	13,5%	8,6%
	Starší	Muži	9,5%	7,1%
Více kvalifikovaní celkem			4,3%	4,1%
Celkem			5,8%	3,4%

Zdroj: vlastní zpracování dle Peri 2011.

Vysvětlivky:

Imigrační saldo každé jednotlivé skupiny je měřeno jako čistý rozdíl mezi přistěhovalými a vystěhovalými v dané skupině a období vzhledem k celé populaci. Kategorie „mladí“ označuje osoby s menší než dvacetiletou pracovní zkušeností, na základě dostupných dat jsou zohledněny osoby v produktivním věku 16-65 let způsobilé k práci.

Velmi zajímavý znakem migrace v uplynulé dekádě je masivní propad v přílivu méně kvalifikovaných imigrantů ve srovnání s předchozím desetiletím (Viz Tab. 4.2), resp. relativně vyrovnaná vzdělanostní struktura imigrantů, což je přičítáno zpomalení tempa přílivu imigrantů z Mexika. S ohledem na stav v devadesátých letech imigrační saldo nejméně vzdělaných signifikantně pokleslo, zatímco v případě osob s terciárním vzděláním zůstalo relativně

vyrovnané. Následkem toho poměr imigrantů s vyšším vzděláním vzhledem k celkové populaci tvoří 4,1%, v případě méně vzdělaných pouhých 2,4%. Méně kvalifikovaní pracovníci ubyli zejména propadem počtu mladých imigrantů, jelikož ti zaznamenali negativní migrační saldo ve srovnání s předchozí dekádou. V případě méně kvalifikovaných pracovníků převažovali muži, ve druhé skupině s vyšším vzděláním naopak převládly ženy (Peri, 2011).

4.3. Zaměstnanost a nezaměstnanost imigrantů

Demografické a socioekonomické charakteristiky přistěhovalců mají široké dopady na jejich uplatnění na trhu práce. Z dlouhodobého hlediska jsou přistěhovalci vystavováni obdobným globálním, národním a lokálním silám formujícím jejich vyhlídky jako rodilí Američané. Rostoucí ekonomika s drobnými výkyvy a relativně nízkou mírou nezaměstnanosti na přelomu tisíciletí představovala značný stimul ekonomické migrace. Nezaměstnanost se v USA v období posledního desetiletí 20. století pohybovala kolem 4% hranice, což bylo výrazně méně než v Evropě (*OECD Statistics*⁵¹).⁵² V období dvou let po nástupu krize, tzn. od konce r. 2007, vzrostla míra nezaměstnanosti přibližně o 5%, čímž po dlouhé době přesáhla průměr v EU.

V krátkodobém horizontu na cyklické výkyvy ekonomiky hůře reagují právě imigranti. Zkušenosti posledních let tento trend názorně ilustrují, a lze to zdůvodnit několika skutečnostmi:

- Imigrant zpravidla disponuje nejvíce atributy nahraditelného nekvalifikovaného pracovníka, jak ukazují statistiky, největší podíl imigrantů se nachází mezi nekvalifikovanými pracovníky.
- Imigrant velmi často pracuje v sezónním odvětví – stavebnictví, cestovní ruch a spojené servisní služby.
- Imigranti pracují na zkrácené či časově omezené úvazky, obzvláště tam, kde je přísná pracovní právní legislativa ve prospěch zaměstnance a zaměstnavatelé řeší nábor pracovní síly *ad hoc*.

⁵¹ Data získána z pracovní databáze OECD ozn. *Harmonized Unemployment Rates and Levels*, [online] dostupné z: <http://stats.oecd.org/index.aspx?queryid=251>

⁵² Z pohledu zemí OECD dosahovaly USA nejvyšší míry nezaměstnanosti v 60. letech, kdy předstihly evropský průměr, nicméně od 70. let se situace začala pozvolna měnit, a prakticky od této doby do nástupu krize byla pro Spojené státy charakteristická nižší míra nezaměstnanosti ve srovnání se státy EU. Blíže viz NICKEL, Stephen – NUZIANTA, Luca – OCHEL, Wolfgang. Unemployment in the OECD Since the 1960s: What Do We Know? *The Economic Journal* [online]. 2005, vol. 115, pp. 1-27. Dostupné z: www.res.org.uk/economic/freearticles/january05.pdf.

- Nově příchozí zaměstnanci jsou vystaveni zvýšenému riziku propuštění, což je v případě imigrantů pracujících v sezónních pracích velmi častý jev (Papademetriou – Terrazas, 2010).

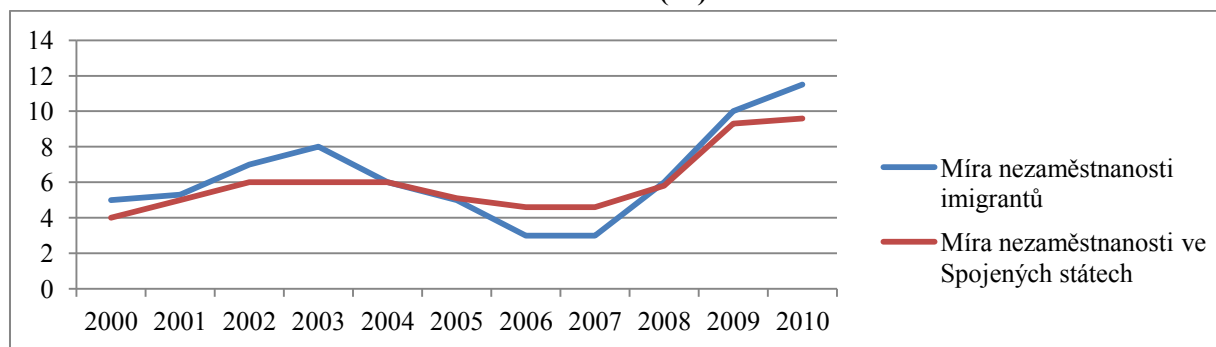
S daty, která by reflektovala rozvrstvení pracujících imigrantů z pohledu charakteru práce, kterou vykonávají, lze nakládat spíše jako s odhady, nicméně poskytují představu o rozdílném zastoupení domácích pracovníků a imigrantů v odlišných pracovních odvětvích (Batalova – Lee, 2012). V managementu a vysoce profesionalizovaných pozicích převažují přibližně o 5-7% rodilí Američani, obdobně jako ve sféře prodeje a administrativy. Zhruba o 5% více imigrantů ve srovnání s domácími pracovníky pracuje v oblasti výroby a dopravy, zpracovatelského průmyslu, stavebnictví a přidružených manuálně-servisních služeb (ACS).

V letech 2000 – 2007, kdy se celková zaměstnanost v USA pohybovala nad hranicí 146 milionů, vzrostl počet zaměstnaných imigrantů z 19 milionů na 24,1 milionů (resp. ze 13% na 16%). Pro většinu nově příchozích nebyl problém najít uplatnění a velmi rychle si získat práci. V rozmezí let 2002 - 2007 vygenerovala americká ekonomika cca 10 milionů nových pracovních míst⁵³, z nichž asi dvě pětiny obsadili imigranti (42%), přičemž jednu pětinu tvořili imigranti z Mexika a latinské Ameriky.

V polovině roku 2008 s postupující celosvětovou ekonomickou recesí došlo obrovskému propadu na trhu práce, míra nezaměstnanosti postihla jak rodilé Američany, tak přistěhovalce, a to ve velmi obdobné míře (Viz Graf 4.9). Míra nezaměstnanosti se od roku 2008 pohybuje kolem 10% hranice, přičemž k nejvýraznějšímu nárůstu došlo u imigrantů a s nižším vzděláním, mužů a mládeže. Recese bývá obecně doprovázena přesunem imigrantů zaměstnaných v odvětví vyspělého průmyslu do méně vyspělého – např. stavebnictví. V tomto ohledu byl však rok 2007 specifický, jelikož stavebnictví bylo zasaženo krizí nejmarkantněji. Což v situaci, kdy je v tomto oboru v r. 2007 zaměstnán každý sedmý imigrant evokuje značný nárůst nezaměstnaných, obdobně jako sektor finančních služeb, který reprezentoval pracovní doménu více kvalifikovaných imigrantů (cca 6%) (Papademetriou – Terrazas, 2010).

⁵³ Na masivní expanzi pracovního trhu se podepsala rostoucí domácí spotřeba poháněná z velké části volnou monetární politikou a strukturálním přebytkem, v kombinaci s averzí nových a rozvojových ekonomik podstupovat investiční rizika.

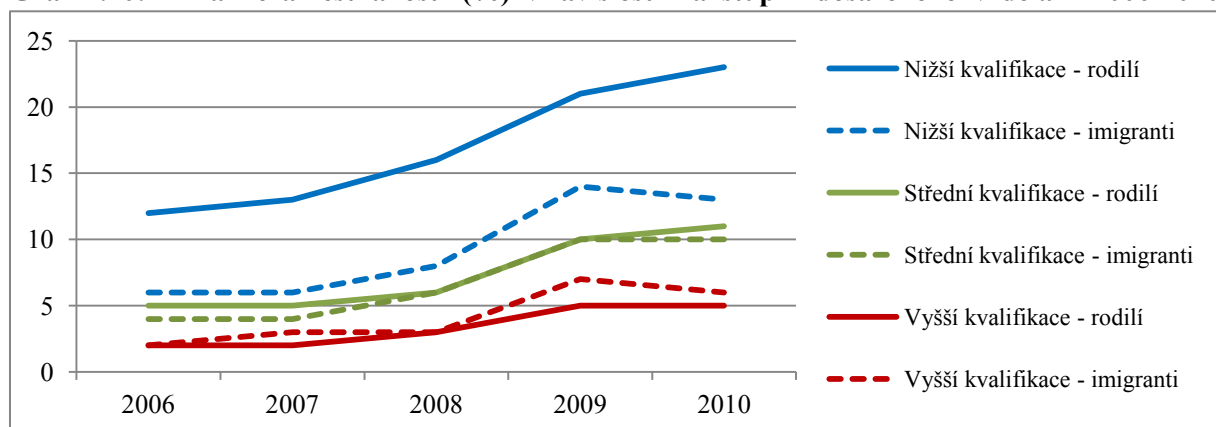
Graf 4.9: Míra nezaměstnanosti v USA 2000 – 2010 (%)

Zdroj: vlastní zpracování dle Terrazas 2011, OECD.

Následující graf demonstruje míru nezaměstnanosti v závislosti na stupni dosaženého vzdělání v letech 2006 – 2010 v případě rodilých Američanů i imigrantů. Pracovníci s nejnižším vzděláním dosáhli ve sledovaném období nejvyšší míry nezaměstnanosti, co je ale velmi zajímavé, že rodilí občané výrazně převýšili imigranty. Nezaměstnanost u středně vzdělaných pracovníků je v obou kategoriích téměř totožná, což lze vysvětlovat tím, že velká část imigrantů přišla do USA v mládí a středoškolské vzdělání získali na místě. Posuzování míry nezaměstnanosti na základě věku při příjezdu do země může být zavádějící, ale u dětí imigrantů je v budoucnu více pravděpodobné, že budou usilovat o to, aby se co nejvíce podobaly rodilým vrstevníkům v úrovni dosaženého vzdělání, což je může motivovat i při výběru pracovních pozic. Nevýhodou dospívajících imigrantů je, že vstupují na pracovní trh přímo ve snaze krátkodobě vylepšit svou pozici, a to i za cenu dlouhodobě nižších mezd a pracovního statusu. Překvapivé ale je, že vysoce kvalifikovaní imigranti dosahují vyšší míry nezaměstnanosti v porovnání s rodilými občany, vyjma roku 2008, kdy byla jejich míra nezaměstnanosti na srovnatelné úrovni. Nejkritičtější rok z pohledu uplatnění imigrantů na trhu práce byl pro všechny úrovně vzdělání rok 2009.

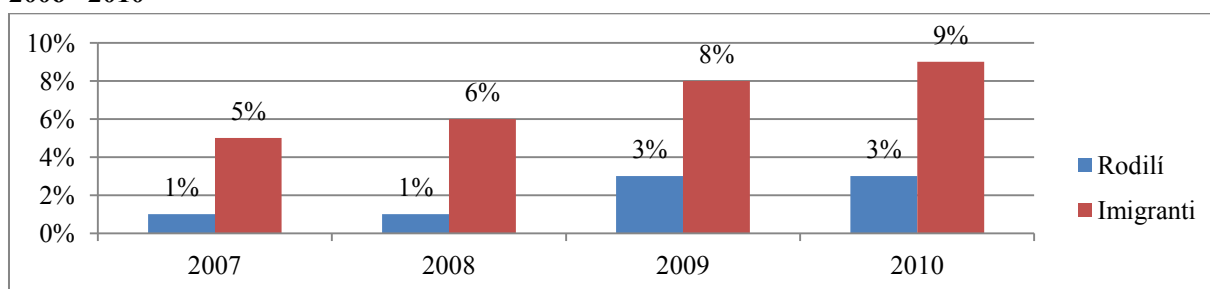
Graf 4.10: Míra nezaměstnanosti (%) v závislosti na stupni dosaženého vzdělání 2006-2010

Zdroj: vlastní zpracování dle Terrazas 2011.

Vysvětlení relativně nízké míry nezaměstnanosti mezi nejméně kvalifikovanými imigranty nabízí zjištění, že v průběhu krizových let došlo k výraznému navýšení zaměstnaneckých poměrů na částečný úvazek, případně pozic s nižší mzdou mezi imigranty. Méně kvalifikovaní pracovníci prokázali extrémní přizpůsobivost v reakci na nedávnou hospodářskou krizi, a to i za cenu nedobrovolného zaměstnání na částečný pracovní úvazek, které se zvýšilo u imigrantů i rodilých občanů (Graf 4.11). Zatímco nedobrovolně zaměstnaných imigrantů bylo v roce 2010 přibližně 9%, rodilých občanů pouze 3%.

Graf 4.11: Podíl nedobrovolně zaměstnaných na částečný úvazek na celkové míře zaměstnanosti (%) 2006 - 2010

Zdroj: vlastní zpracování dle Terrazas 2011.

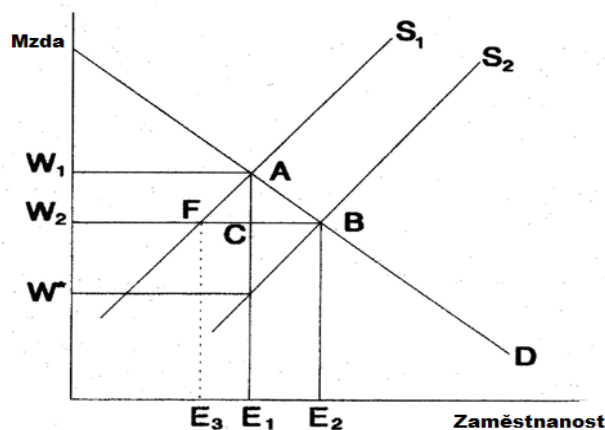
5. DOPADY MIGRACE NA TRH PRÁCE V USA

5.1. Neoklasický model: zjednodušený stimul laického negativismu

Ekonomicky vypjatá situace v poslední třetině uplynulé dekády zintenzivnila debaty nad významem ekonomické migrace pro hostitelskou zemi. Laická veřejnost inklinuje zejména v ekonomicky obtížných podmínkách k názoru, že přistěhovalci berou lidem v zemi práci a snižují úroveň mezd. Imigrant, který do země přicestuje, chce co nejdříve pokrýt vynaložené náklady své životní změny, a proto je mnohdy ochoten přijmout méně kvalifikovanou a ohodnocenou práci. Je-li konkurence pracovní síly vysoká a legislativa neumožňuje další snížení mezd, může tato situace zapříčinit zvýšení míry nezaměstnanosti. S touto představou se však velká část ekonomů neztotožňuje (Sommerville – Sumption, 2009). Třebaže základní premisa nabídky a poptávky intuitivně předpokládá snížení mezd v důsledku nárůstu pracovní síly, v reálném světě musíme uvažovat multiplicitu koherentně působících faktorů (viz níže).

Přesto, resp. právě proto si nejdříve schematicky znázorníme, jak reaguje trh práce na změnu nabídky v důsledku imigrace (Obr. 5. 1). V situaci, než na trh práce vstoupí imigranti, je nabídka práce znázorněna křivkou S_1 . Má rostoucí tendenci, jelikož pracovníci jsou ochotni nabídnout více práce při vyšším mzdě. Poptávka po práci je znázorněna křivkou D , která má sestupnou tendenci, jelikož každý nově přijatý pracovník přispívá méně k výnosu firmy než předchozí. Firma přijímá nové pracovníky do doby, dokud poslední přijatý pracovník přispívá k výnosům firmy a zároveň je ochoten přijmout danou mzdu (bod A). Celková zaměstnanost před vstupem imigrantské pracovní síly je E_1 , při reálné mzdě W_1 . Nárůst nabídky pod vlivem příchodu imigrantů znázorňuje křivka S_2 , v porovnání s křivkou S_1 je patrné, že při jakékoli výši mzdy je nabídka práce vyšší.

Obrázek 5.1: Vliv imigrace na výši mezd a zaměstnanost na trhu práce

Zdroj: vlastní zpracování dle Levine 2010.

Jelikož přínos posledního přijatého pracovníka (E_1) pro firmu je vyšší než jím požadovaný plat (W^*), firma je ochotna rozšířit počet zaměstnanců obdobně jako v prvním případě (bod B). Na trhu práce je dosaženo celkové zaměstnanosti E_2 při výši mezd W_2 . Celkově vzato teorie nabídky a poptávky předpokládá snížení reálné mzdy pro všechny pracovníky z hodnoty W_1 na W_2 , při celkovém nárůstu zaměstnanosti z E_1 na E_2 , přičemž zaměstnanost rodilých pracovníků poklesne (E_3).

V důsledku této situace trh práce část rodilých zaměstnanců opustí (*displacement effect*). Vedle změněné struktury zaměstnanosti má imigrace vliv také na přerozdělení národního důchodu, což se děje snížením částky, která připadá domácím pracovníkům ($W_1 - W_2$), ve prospěch vlastníků kapitálu (W_1ACW_2) a zahraničních pracovníků (E_3FCE_1). Mimo redistribuční efekt imigrace lze očekávat také zvýšení národní produkce a příjmu. S nárůstem celkové zaměstnanosti narůstá i národní příjem (o E_1ABE_2). Část z tohoto příjmu (E_1CBE_2) jde ve prospěch zahraničních pracovníků ve formě mzdy, zbylá část (ABC) z tohoto navýšení putuje ve prospěch nepracovních činitelů produkce, např. vlastníků kapitálu. Celkový výnos z imigrace je roven imigračnímu přebytku (ABC) a podílu z mezd určených původně domácím pracovníkům (W_1ACW_2).

5.2. Ekonomické balancování v důsledku imigrace: kritika neoklasického modelu

Představený neoklasický model zahrnuje celou řadu zjednodušení a předpokladů, které reálné situaci na trhu práce neodpovídají. Práce stejně jako pracovníci nejsou homogenní skupinou, nelze spoléhat na skutečnost, že imigranti a domácí pracovníci jsou jednoduše zaměnitelní, resp. představují totožnou jednotku práce. V závislosti na socio-ekonomickém statusu imigrantů je jejich vliv na rozdílné skupiny domácích pracovníků odlišný. Čím odlišnější jsou, tím méně si na pracovním trhu konkurují. Analogicky imigrace nejvýrazněji povede ke snížení mezd v prostředí nekvalifikovaných a nejméně ohodnocených pracovních činností, které ze své podstaty vykazují nejmenší náklady na zaškolení a nejsnáze odolávají substitučním nákladům při obměně pracovníků. Pokud se imigranti svým profilem na pracovním trhu velmi podobají specifické skupině domácích pracovníků (např. méně kvalifikovaných), pak se právě tato skupina může potýkat s problémem snížení mzdy a ztráty zaměstnání jak bylo naznačeno v Obr. 5. Případně také může narůstat poptávka po výrobních faktorech, které jsou ve vztahu k této skupině imigrantů doplňkové. V námi uvedené situaci by

se mohlo jednat o více kvalifikovanou domácí pracovní sílu. Struktura pracovní síly ze zahraničí, či přesněji znalostní a kvalifikační rozvrstvení imigrantů, tváří v tvář struktuře domácí pracovní síly, určuje skupinu pracovníků, kteří potenciálně přílivem imigrantů posílí nebo oslabí své pozice na trhu práce.

Dosah modelu je relativně krátkodobý, neboť nezohledňuje i možnost, že imigrace neovlivňuje pouze okamžitou nabídku práce, ale postupně zvyšuje i poptávku po práci. Imigrant se v nové ekonomice etabluje prostřednictvím lokálního trhu, kde utrácí své peníze a zvyšuje poptávku po zboží a službách, což opětovně zvyšuje poptávku po práci k produkci těchto statků (Greenwood – McDowell, 1986). Přestože existují studie, které tvrdí, že v důsledku požadavků imigrantů je kompenzován sestupný tlak na mzdy⁵⁴, kritici kontrují tvrzením, že vlastní spotřebu převyšují platby, které imigranti poukazují do své vlasti.

Imigrace zlevňuje produkci zboží a služeb, umožňuje tím nárůst produkce a jeho prodej na dalších trzích. Jestliže je pracovní síla pod vlivem migrace krátkodobě levnější, má zaměstnavatel potenciál ji využít výnosněji. Firmy mohou produkovat zboží levněji, což je činí konkurenceschopnými a zvyšuje kapacity k expanzi. Exportovaná produkce vyrovnává snížení mezd vzniklé v důsledku zvýšené pracovní nabídky (Hanson – Slaughter, 1999). Jelikož se tento jev týká zejména obchodovatelného sortimentu, nejcitlivěji reaguje textilní průmysl, zpracovatelský průmysl je silně vázaný na využití vlastní produkce ve službách (Somerville – Sumption, 2009). K celkové ekonomické prosperitě přispívá také skutečnost, že imigranti volí pracovní pozice dané *ad hoc* potřebami trhu. Jednou z příčin je výrazně vyšší mobilita imigrantů, kteří ve srovnání s domácí populací pružněji reagují na výzvy trhu. Reflexí tohoto jevu je např. ochota přijímat sezónní práce v méně stabilních odvětvích, která výrazněji podléhají hospodářskému cyklu.

S rostoucím objemem imigrantské pracovní síly se zvyšuje obchodní zájem na jejím využití. Některé firmy raději zvýší počet pracovníků namísto investic do výrobního kapitálu, což se v praxi odráží na pomalejším tempu adopce a adaptace na moderní práci usnadňující technologie v oblastech s vysokým podílem imigrantů.⁵⁵ Na druhou stranu díky takto

⁵⁴ Poslední odhady dokonce naznačují, že zisky domácí populace z imigrace, resp. adaptace imigrantů v novém ekonomickém systému tvoří ročně kolem 35–70 miliard dolarů, což není zanedbatelná částka, přestože tvoří přibližně 0,5% americké ekonomiky (Orrenius, 2012).

⁵⁵ V některých odvětvích (zejména zemědělství) je navíc nadmíru problematické docílit modernizace pracovního postupu skrze moderní technologie, případně řešení je finančně natolik nákladné, že by si jej mohly dovolit pouze největší firmy a pro ostatní by tento postup znamenal zánik. Komplementárně s modernizačním procesem by došlo ke zdražení vlastního produktu, což je z hlediska obchodní strategie taktéž náročné vzhledem ke konkurenci na spotřebitelském trhu.

smýšlejícím firmám nedochází v důsledku rostoucí imigrace k poklesu mezd a zaměstnanosti ani v oblastech s nekvalifikovanou prací, neboť firmy reagují na zvýšenou poptávku práce prostým zvýšením nabídky. Nicméně tato firemní politika s sebou často nese snížení produktivity práce, které je jádrem kritiky odpůrců imigrace. Z jejich pohledu je v dlouhodobém horizontu odraží na zpomalení ekonomického růstu. Taková argumentace má ale i svá slabá místa, neboť existují i odvětví, která jsou nadále udržována při životě právě dostatkem levné pracovní síly ze zahraničí, přičemž poskytují práci i domácím pracovníkům, a to nejen těm méně kvalifikovaným. Celkově vzato obchodník profituje z levné pracovní síly, zatímco spotřebitel z levné produkce.

S ohledem na časový horizont je vhodné upozornit na absenci úvah stran přizpůsobení, resp. zpětné vazby domácích pracovníků na imigraci. Model staticky předpokládá, že se v důsledku imigrace kvalita pracovníků na trhu práce nemění. Někteří zaměstnanci však pod tíhou potenciální ztráty zaměstnání usilují o zvýšení lidského kapitálu prostřednictvím nových školení a vzdělávacích kurzů, což jim může pomoci ke zvýšení vlastní produktivity nebo získání více kvalifikované práce, při jejímž výkonu mají komparativní výhodu. Přestože i tato změna související se specializací může krátkodobě vést k poklesu mzdy, v dlouhodobém horizontu se pozitivně odraží na jejich specializaci a rozvoji lidského kapitálu. Postup k vyšším pozicím i v prostředí méně kvalifikované práce vede k hierarchizaci trhu práce a dlouhodobě snižuje rizika poklesu příjmů.

Další z opomíjených hledisek představuje rezignace na mobilitu pracovní síly, tedy schopnost pracovníků zhodnotit a zareagovat na podmínky trhu práce změnou lokálního trhu s nižší koncentrací konkurence.

5.3. Empirický výzkum: vědecký optimismus

Stávající empirické výzkumy jsou v otázkách vlivu imigrace na výši mezd a celkovou zaměstnanost relativně konvergentní. Reálný dopad imigrace, a to hlavně v dlouhodobém horizontu, hodnotí jako *pravděpodobně nevýrazný*, mimo agregovanou úroveň mu připisují distribuční charakter - některým se daří lépe než jiným. Před samotnou imigrací upřednostňují závažnost jiných proměnných na vliv mezd, a to zejména vzdělání, charakter pracovního odvětví, konkurence externích subdodavatelů a technologický pokrok. Za hlavní dopady migrace jsou z dlouhodobého hlediska označovány spíše ekonomický růst a konkurenceschopnost (Shierholz, 2010; Borjas – Hanson, 2008; Ottaviano – Peri, 2008).

Významnou premisou většiny výzkumných modelů je krátkodobý efekt migrace na výši mezd a míru nezaměstnanosti, resp. předpoklad, že v dlouhodobém horizontu dochází k vyrovnání mezd na úroveň odpovídající situaci, která by nastala při absenci imigrace. Otázkou je, jak ohraničit krátkodobý horizont, pokud máme na paměti, že imigrace je dlouhodobý a kontinuálně probíhající proces, nikoli jednorázová událost. Opravdu krátkodobý dopad znamená, že se ekonomika rychle přizpůsobí investici vzniklé imigrací – zvýší produkci při současné absorpci nové pracovní síly. Kdo a jakým způsobem bude touto situací zasažen, závisí spíše na míře, v jaké imigranti nahradí rodilé pracovníky na trhu práce, než na jejich schopnosti obsadit pozice, které Američané nemohou nebo nechtějí vykonávat. Nejistota spojená s vlivností všech zmíněných indikátorů na celkový rozsah dopadu imigrační vlny je více otázkou empirickou než teoretickou.

Takový empirický výzkum je však mimořádně obtížný neboť vyžaduje komparaci situace nastalé v důsledku migrace a situace simulované. Prozatím však neexistuje shoda, jak nejvěrohodnější simulace docílit. Někteří výzkumníci proto preferují komparaci oblastí s vysokou mírou imigrace s oblastmi s mizivou až nulovou imigrací s přihlédnutím ke všem inherentní rozdílům, které by konkrétní oblast mohly činit atraktivnější. Nicméně tento přístup zcela rezignuje na celkové dopady imigrace ve prospěch teritoriálních rozdílů⁵⁶ (Borjas, 2003; Card, 2009). Výzkum na celonárodní úrovni se sice nepotýká s problémy tohoto charakteru, ale naopak díky své unikátnosti postrádá komparativní rovinu. Simulace vyžaduje určité intuitivní kroky výzkumníka podmíněné zvolým teoretickým rámcem, což opět přináší kontroverze.

5.3.1. Stav empirického výzkumu v USA

V aktuálních studiích výzkumníci často pracují s tvrzením, že nárůst podílu imigrantů na celkovém objemu pracovní síly o deset procent má za následek změnu výše průměrné mzdy v podobě několika procentního zvýšení nebo snížení (Somerville – Sumption 2009, Levi 2010). Některé studie zveřejňují výsledky, které se statisticky prakticky neliší od nulového dopadu (Smith, 2007). Například analýzy Davida Carda (2007) ukazují, že takový nárůst podílu imigrantů se promítne až v 6% zvýšení mezd, naproti tomu Borjas (2003, 2007) tvrdí, že v důsledku stejného jevu dojde k 3-4 % snížení průměrné mzdy rodilých Američanů. Tyto výsledky exemplárně ilustrují výše zmíněné limity empirického modelování, kdy výzkumníci

⁵⁶ Prostorově omezené komparativní studie nemají potenciál zahrnout mobilitu výrobních faktorů a zboží, která lokální dopady imigrace rozšiřuje i na národní úroveň (Levine, 2010).

pracující se stejnými daty (1990-2000), ale pod vlivem rozdílných parametrů vlastních modelů dochází ke zcela kontradiktorním závěrům. Zatímco Borjas kontinuálně obhájí spíše mírně negativní dopady imigrace, Card je zastáncem málo signifikantního, či spíše pozitivního vlivu imigrace na výši průměrných mezd.⁵⁷

Modelování vlivu imigrace na výši průměrných mezd často zanedbává významnou skutečnost. Dopady imigrace nejsou pro všechny pracovníky stejné. Zjednodušeně imigranti soupeří na pracovním trhu s Američany obdobné kvalifikace a dovedností, jejichž mzdy snižují, zatímco mzdy ostatních skupin nejsou dotčeny nebo se potenciálně zvyšují (Card, 2009; Borjas, 2009; Sommerville – Sumption, 2009). Jelikož v rámci imigrace dlouhodobě převažovala populace s nižším než středoškolským vzděláním, a to v míře několikanásobně překračující celoamerický průměr, usilovali někteří odborníci o deskripci a analýzu relace mezd nejlépe a nejhůře placených pracovníků v důsledku imigrace. I zde ale dochází k nesrovnalostem v jejich výstupech. Zatímco dle Borjase (2007) se rozdíl ve výši mezd prohlubuje v důsledku poklesu mezd nejméně kvalifikovaných pracovníků o cca 9%, Card (2007) detekuje nárůst propadu ve výši 4-5%, na kterém se podle něj podílí všechny potenciálně ohrožené skupiny (viz kapitola 4.).

Ve srovnání s výzkumy v 80. a 90. letech empirické studie paralelně prokazují, že *většina* pracovníků není imigrací nepříznivě zasažena, ale existuje specifická skupina na trhu práce, která může v důsledku přistěhovalectví utrpět ztráty. Vysvětlení tohoto stavu nabízí dvě skutečnosti. (1) S přílivem imigrantů dochází na trhu práce ke zvýšení počtu pracovních pozic, jelikož se dále diferencují pracovní dovednosti, ale také v důsledku reakce místní ekonomiky na růst pracovní nabídky. (2) Na tuto situaci reaguje i domácí pracovní síla změnou svého chování na pracovním trhu, což vede k potenciální záchraně před neblahými efekty rostoucí nabídky práce.

Předpokládá se, že domácí pracovníci a přistěhovalci mají odlišné dovednosti, což brání zaměstnavatelům v jejich prosté záměně, resp. snižuje dopady konkurence na pracovním trhu mezi méně kvalifikovanými pracovníky ze zahraničí a domácí pracovní silou. Jazyková bariéra, kulturní rozdíly a neznalost místních pracovních poměrů často brání přistěhovalcům v obsazení i nejméně kvalifikovaných pozic. Distinktivní aspekty obou skupin na trhu práce posilují názor, že imigranti často vykonávají práce, které by domácí pracovníci s ohledem na neuspokojivé

⁵⁷ Nutno podotknout, že oba patří v oboru pracovní ekonomie k uznávané špičce. Borjas i Card působí na prestižních univerzitách Harvard, resp. Berkeley a problematice se věnují bezmála třicet let.

pracovní podmínky nebo nízkou společenskou prestiž nevykonávali. Působí tedy nikoli jako substituční, ale komplementární síla na trhu práce a z pohledu národní ekonomiky je proto jejich úloha velmi důležitá. Na druhou stranu lze pouze spekulovat, zda by v případě nulové imigrace tyto pozice neexistovaly, či by je rodilí pracovníci zaplnili.

Určitá skupina ekonomů nicméně s názorem komplementární imigrantské pracovní síly nesouhlasí, a domnívají se, že imigranti jsou plnými substituenty domácí pracovní síly (Borjas – Grogger – Hanson, 2008). Uvážíme-li nejvíce ohrožené skupiny pracujících (viz výše), pak se ale nadále můžeme domnívat, že mezi nimi lze selektovat více a méně vhodné alternativy za přistěhovaného pracovníka v závislosti na povaze dané pozice.

5.3.2. Dopady imigrace na výši mezd v období 2000 – 2009

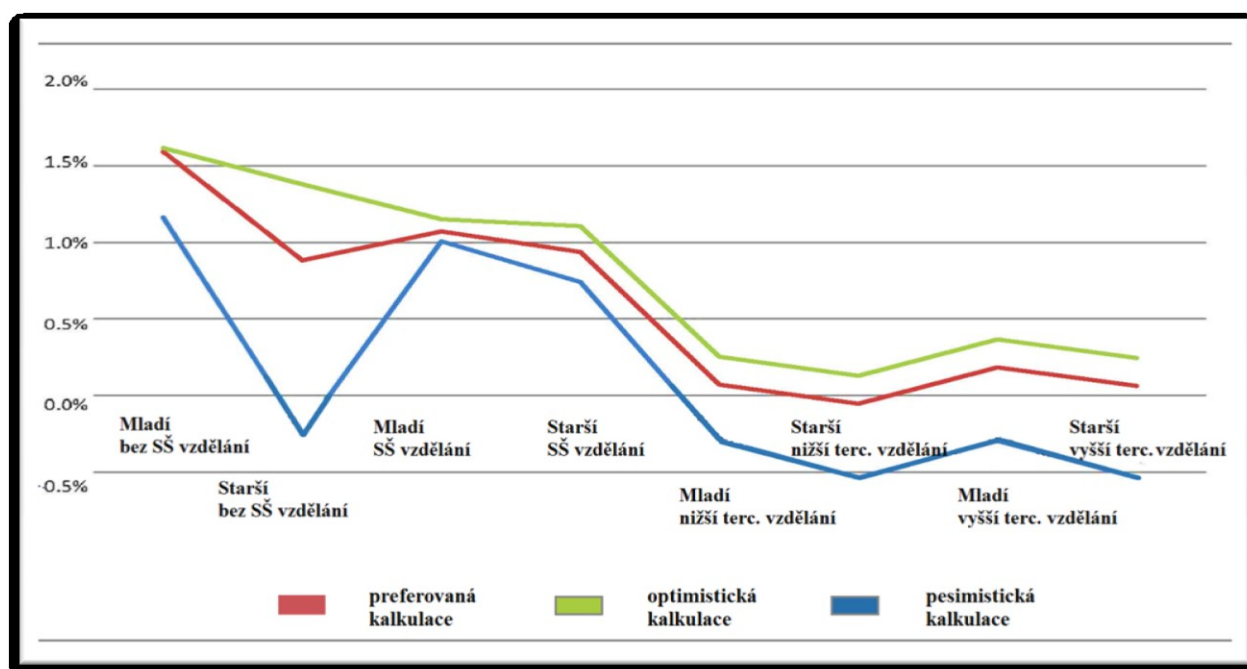
Zahrnutí všech diskutovaných parametrů ve své empirické studii zohlednil Peri (2011), jehož analýza současně poskytuje nejaktuálnější reflexi vztahu imigrace a výše mezd pro období 2000 – 2009 zasazené do teoretického konceptu celkové rovnováhy trhu. Peri pracuje s předpokladem, že nabídka práce určitého kvalifikačního stupně ovlivňuje produktivitu a mzdy pracovníků téhož stupně, tedy přímou konkurenci, ale i další kvalifikačně komplementární pracovníky. Simuluje tři odlišné kombinace parametrů, které mají pokrývat spektrum nejpesimističtějších a neoptimističtějších kalkulací dopadů na mzdy rodilých pracovníků. Za nejvýznamnější parametry modelování označil (1) pružnost substituce mezi méně a více vzdělanými pracovníky, (2) pružnost substituce mezi domácími pracovníky a imigranty v rámci téhož věkového a kvalifikačního stupně a (3) intenzitu působení faktorů ovlivňujících lidský kapitál.

Simulace celkového efektu imigrace na průměrný plat v průběhu uplynulého desetiletí přinesla převážně pozitivní dopady pro skupiny nejméně kvalifikovaných pracovníků a zanedbatelné dopady pro více kvalifikované (Obr. 5.2). Nejvýznamnější roli ve zvyšování dopadu negativním směrem (u starších pracovníků bez středoškolského vzdělání, resp. u starších pracovníků s nižším terciárním vzděláním) sehrává míra substituce mezi pracovníky bez středoškolského vzdělání a pracovníky se středoškolským vzděláním. Pokud jsou obě skupiny považovány za plně zaměnitelné, pak se pesimistické a preferované kalkulace přibližují i přes odlišné hodnoty jiných parametrů.

Křivky ukazují celkem pozitivní stav z pohledu rodilých pracovníků. Pro odlišné parametry konfigurace se imigrace pozitivně odráží na platu domácích pracovníků bez středoškolského anebo se středoškolským vzděláním. Prakticky nejhůře se v dané situaci

ocitají starší pracovníci bez středoškolského vzdělání, nicméně vliv je skutečně zanedbatelný, neboť působí na snížení o 0,2% bodu. Co se týká skupiny pracovníků s vyšším vzděláním, ti mají v zásadě nepatrně pozitivní dopady na výši platů v rámci optimistické i preferované konfigurace, a velmi malý negativní efekt (kolem -0,3%) v případě nejvíce pesimistické konfigurace.

Obrázek 5.2: Simulace procentuálního dopadu imigrace na výši mezd rodilých pracovníků v závislosti na jejich pracovní zkušenosti a dosaženém vzdělání

Zdroj: vlastní zpracování dle Peri 2011.

6. NÁVRHY A DOPORUČENÍ

6.1. Významné stimuly reformy americké imigrační politiky

Období před rokem 2007 se ve Spojených státech vyznačovalo otevřeností vůči přistěhovalcům, což bylo dáno nedostatečně saturovanou nabídkou na trhu práce v období ekonomického růstu. Charakteristický byl zejména masový příliv nekvalifikovaných imigrantů, přičemž v této kategorii tvořili významný podíl i nelegální přistěhovalci (Pappademetriou – Sumption - Terrazas, 2010). Vysoký příliv imigrantů a s ním spojené lokální společenské změny, podnítily diskuze nad problematikou sociální integrace v konfrontaci s přetížením sociálního systému a dopady na domácí pracovníky. Důležitým aspektem imigrační politiky a všeobecné akceptace cizinců je komplexní agenda integrace.⁵⁸ V tomto směru je však americká politika značně poddimenzovaná, neboť nemá jednotný federální program integrace cizinců. Existuje sice omezený počet federálních programů vytvořených převážně *ad hoc* pro potřeby uprchlíků a zahraničních pracovníků, disponují však limitovanými zdroji, a proto je míra integrace imigrantů odvislá převážně od imigračních politik jednotlivých států.

Přestože se ekonomická krize odrazila ve zpomalení imigračního přílivu a do značné míry přispěla ke snížení počtu ilegálních přistěhovalců v zemi, populistická politická rétorika i nadále reflektovala názor, že imigrace je „špatná věc“, který v roce 2009 sdílela třetina Američanů.⁵⁹ Na druhé straně je potřeba zdůraznit, že se ve velké míře jednalo především o proklamace, jež se zásadním způsobem nepromítly do komplexní reformy imigrační politiky (*Comprehensive Immigration Reform*, CIR). Důvody nečinnosti lze hledat především v odlišných prioritách Obamovy a dříve i Bushovy administrativy. Nadto současné ekonomické analýzy nepotvrzují negativní dopady imigrace na domácí pracovníky. Velká část odborníků hovoří o nevýrazném, či spíše pozitivním vlivu imigrace v závislosti na kvalifikační struktuře pracovní síly jako celku (Peri, 2011). Tento výzkumný trend latentně podporuje politiku otevřenosti, resp. akceptaci širších ekonomických benefitů spojených s imigrací v delším časovém horizontu.

⁵⁸ S postupnou ekonomickou a sociální integrací cizinců se mění ekonomické zisky a náklady, které generují. Čím déle setrvávají v zemi, tím více se do společnosti začleňují, a tím více se i jejich blahobyt stává významným politickým cílem.

⁵⁹ Více k výsledkům a metodice průzkumu viz Gallup – MORALES, Lymari. *Americans Return to Tougher Immigration Stance*. Washington, DC: Gallup [online]. 2009. Dostupné z: www.gallup.com/poll/122057/Americans-Return-Tougher-Immigration-Stance.aspx.

Četné mechanismy stimulující migraci zůstaly krizí nedotčeny a navíc stárnutí populačně silných ročníků Američanů v produktivním věku bude do budoucna nejspíše generovat rostoucí poptávku po pracovní síle ve zdravotních a sociálních službách, kterou stávající vzdělávací instituce nebudou schopny v reálném čase uspokojit. Nelze však s určitostí předjímat stav na trhu práce, ani výlučně spoléhat na domácí pracovní sílu, proto imigranti i nadále disponují potenciálem udržet si solidní pozici na americkém trhu práce. Především v době ekonomické nejistoty a sociální rivality mezi domácími a zahraničními pracovníky je proto žádoucí posilovat otevřený a tolerantní přístup k externímu (přistěhovaleckému) lidskému kapitálu, který se může dlouhodobě stát novým motorem ekonomické produktivity a konkurenceschopnosti.

Jednoduchý ekonomický model naznačuje, že liberální imigrační politika má potenciálně pozitivní dopady na straně domácích pracovníků i imigrantů (*tzv. win – win model*). Proč je její transformace, resp. případná liberalizace vnímána s kontroverzí? Problémy spojené s tvorbou imigrační politiky souvisí do značné míry se způsobem přerozdělení výnosů z imigrantské produkce, byť jejich větší část připadá samotným imigrantům ve formě mezd. Konečný zisk pro hostitelskou zemi, resp. domácí pracovníky závisí na fiskálních dopadech imigrace, které jej ale mohou formovat obousměrně. Kalkulace čistého zisku proto není dána pouze objemem imigrace (počtem přistěhovalců), ale také strukturou imigrantů a institucionálním zázemím hostitelské ekonomiky, které může imigranty motivovat nebo omezovat v přístupu k práci. Jelikož normativní stránka imigrační politiky nemá potenciál obsáhnout veškeré zmíněné aspekty, musí aspirovat alespoň na úspěšné vyvážení objemu a složení imigrantské populace.

Americká imigrační politika založená na kvótním režimu, omezuje z ekonomického hlediska nejprínosnější pracovní imigraci ve prospěch rodinných a příbuzenských víz (viz H-1B kvóty). Z pohledu kapitálu jsou přínosnější skupinou více kvalifikovaní pracovníci, resp. imigrační přebytek je větší, pokud v kapitálově náročné ekonomice převažuje příliv více kvalifikovaných imigrantů. Další výhodou této skupiny je větší potenciál vlastního hmotného kapitálu, který může posloužit jako zdroj investic. V neposlední řadě mají imigranti s vyšší kvalifikací obecně i vyšší příjmy, odvádí tedy vyšší daně v poměru k vlastní spotřebě veřejných služeb (Smith – Edmoston, 1997). Objektivně vzato, vysoký příliv kvalifikovaných pracovníků může působit i negativně. Bohužel v tomto směru nebylo doposud zpracováno adekvátní množství analýz, proto lze pouze odhadovat, že se s větší pravděpodobností promítne v nárůstu

nezaměstnanosti než ve výši mezd (Levine, 2010)⁶⁰. Imigrační politika by měla být otevřená pracovníkům, jejichž kvalifikace je za dané ekonomické situace žádoucí, tedy těm, kteří nejlépe splňují komplementární parametry k domácí pracovní síle.

V akademických publikacích, pravidelných kongresových reportech, ale i analýzách think-tanků se opakovaně setkáváme s tvrzením o dysfunkčním imigračním systému USA a urgentní potřebě reformy imigrační politiky. Tato vychází z jeho neschopnosti předjímat a přizpůsobovat se potřebám pracovního trhu v globalizujícím se světě. Je pochopitelné, že poslední klíčové změny imigračních norem z roku 1986 a 1990 nemají potenciál reflektovat nastalou ekonomickou situaci.⁶¹ Z komparativní ekonomické a sociální výhody, kterou imigrace Spojeným státům historicky přinášela, vyrůstá problém, jehož řešení vyžaduje komplexní pohled, který se neomezí pouze na (1) kontrolu ilegální imigrace skrze nová donucovací a kontrolní opatření, jako tomu bylo v uplynulých letech, ale obsáhne i (2) reformu vízové politiky a zejména kontroverzní téma (3) legalizace nelegálně pobývajících cizinců na území USA.

Aktuálnost této problematiky reflektovala Bushova i Obamova podpora ICR, nicméně ani jeden neučinil z reformy imigrační politiky top prioritní agendu. V Bushově případě leží příčiny v obavě z rozkladných tendencí uvnitř strany, Obamovu pozici negativně ovlivnila ekonomická krize, díky níž jsou mimo první část agendy ICR napříč Kongresem vnímány další reformní kroky jako kontroverzní. Pokud má reforma imigrační politiky přispívat k dlouhodobému ekonomickému růstu země, je nezbytné, aby odrážela potřeby globalizujícího se světa a byla flexibilní vůči potřebám trhu. Je nezbytné se proto zaměřit na nejslabší ekonomický článek, který dle výzkumu reprezentují nekvalifikovaní pracovníci a sledovat následující cíle:

- maximalizace zisku z nekvalifikované práce skrze rostoucí produktivitu USA a blahobyt spotřebitelů;
- minimalizace negativních dopadů na domácí pracovníky, zejména s konkurenčním pracovním zařazením; a pokud je to možné

⁶⁰ Ve snaze předejít hrozbě ztráty zaměstnání způsobené tlakem na mzdy pod přílivem nekvalifikovaných imigrantů mají méně kvalifikovaní Američani šanci uspět zvýšením vlastní kvalifikace, a de facto i zmírnit negativní dopady imigrace v nejrozsáhlejší konkurenční skupině. V případě vysokého přílivu kvalifikovaných pracovníků by se jejich možnosti rapidně snížily, což evokuje celkové zhoršení situace.

⁶¹ Stav imigrační politiky v posledním desetiletí sice nelze vnímat jako paralyzovaný, ale ve velké míře podlehl událostem z 11. září 2001. V průběhu 6 následujících let bylo z iniciativy prezidenta Bushe a Kongresu přijato šest novel v oblasti vymáhání a kontroly imigračních zákonů (Blíže viz Rosemblum – Brick, 2011). Zmíněné zákony v podmínkách ekonomického poklesu (2008 – 2009) významně přispěly ke snížení počtu zatčení nelegálních imigrantů na 40tileté minimum a vystěhování nejnižšího počtu imigrantů vůbec. Celkově poklesl počet ilegálních imigrantů o více než 1 milion.

- pomoc nejméně vzdělaným a kvalifikovaným imigrantům integrovat se do společnosti, nikoli však na úkor rodilých (či naturalizovaných) Američanů.

6.2. Výzkumná perspektiva

Proběhnuvší ekonomická krize odkryla, jak málo je doposud známo o vztahu migrace, přesněji výnosů a ztrát z imigrace, a hospodářského cyklu. Předcházející dlouhé období ekonomického růstu a přílivu imigrantů spíše utlumilo zájem o tuto problematiku a současně neposkytovalo adekvátní data pro empirický výzkum. Teprve reálná situace poodhalila, jakým způsobem se imigranti s některými negativními ekonomickými dopady uvnitř hostitelské ekonomiky potýkají, jaká je relace vztahů domácí populace a přistěhovalců v ekonomicky vypjatém období a jaké dopady mohou vzájemné interakce přivodit.

Stávající výzkum se co do objemu a intenzity nejvýrazněji věnuje otázce, do jaké míry a které skupiny jsou zasaženy imigrací. Méně prostoru je věnováno způsobu, jakým imigrace transformuje zaměstnaneckou hierarchii, tedy vertikální mobilitu domácích pracovníků na trhu práce, stabilitu na pracovním trhu a obecně kvalitu pracovních podmínek. Nový vhled do problematiky by mohla přinést zjištění, jakým způsobem ovlivňuje imigrace zaměstnavatele i zaměstnance stran zájmu o prohlubování lidského kapitálu (především vzdělání).

Nicméně z pohledu tématu práce jsou zřejmé i další výzkumné mezery, které je třeba zaplnit, má-li reforma americké imigrační politiky posloužit dlouhodobým socio-ekonomickým cílům. Patří k nim zejména následující:

- Jaké jsou náklady a zisky rodilých Američanů v důsledku imigrace nekvalifikovaných pracovníků a komu případnou? Lze posoudit, zda je stav těchto pracovníků z pohledu ekonomiky příliš nebo málo početný, případně optimální?
- Do jaké míry tyto dopady souvisí s právním statutem imigrantů (legální vs. nelegální)? Jakým způsobem jsou dopady závislé na typu víza (dočasný vs. trvalý pobyt; humanitární vs. rodinné vs. pracovní vízum)?
- V jaké míře profitují Spojené státy ze zvyšující se kvalifikace původně nekvalifikovaných imigrantů s právem k trvalému pobytu?
-

Přestože v předcházejících částech práce se s některými z těchto výzkumných otázek pracovalo, byly detekovány zřejmé nesrovnalosti v dosavadních zjištěních. Mají-li být výstupy kompatibilní, je nezbytné regulovat časový horizont, datovou bázi, ale i použitou metodologii.

7. ZÁVĚR

Americká ekonomika před rokem 2007 vykazovala známky stabilního a udržitelného růstu po téměř 25 let (vyjma dvou mírnějších propadů). Právě v období prosperity došlo k masivnímu nárůstu imigrantů na území USA. S nástupem ekonomické krize příliv cizinců na území USA zpomaloval, což bylo způsobeno hned několika faktory - rostoucím anti-imigrantským apelem, zpřísněním donucovacích a vymáhacích imigračních norem, hloubkovými kontrolami na hranicích země, zlepšením ekonomicko-sociální situace ve vysílajících zemích a taktéž zhoršující se ekonomickou situací uvnitř země samotné.

Nejvýrazněji se na zpomalení přílivu imigrantů promítla slábnoucí ilegální imigrace z Mexika a dalších latinsko-amerických zemí, neboť ve srovnání s imigrací legální je těsněji provázána s ekonomickou situací přijímajícího státu. Jinak řečeno, legální sociálně a humanitárně orientované imigrační toky, kam spadá i masivní pohyb osob v programu na sjednocení rodin, nejsou podmiňovány hospodářským cyklem. Vedle ilegální imigrace se značným způsobem adaptuje na aktuální podmínky trhu práce i dočasná legální imigrace, která čítá desítky programů, z nichž nejrozšířenější představuje H-1B vízum. Dá se tedy říct, že zatímco ilegální imigrace pokrývá poptávku po nekvalifikované pracovní síle, nepřistěhovalcká (pracovní) víza jsou nástrojem kompenzace k zajištění kvalifikované až vysoce specializované pracovní síly.

Dopady imigrace na pracovní trh jsou ovlivněny dovednostmi a kvalifikací imigrantů, domácích pracovníků a charakterem domácí ekonomiky. Zkoumání vlivu imigrace je proto místně i časově specifické. Dlouhodobé a krátkodobé dopady se mohou lišit, jelikož se ekonomika, resp. poptávka po práci se přizpůsobuje zvýšené pracovní nabídce. Okamžité dopady imigrace na výši mezd a celkovou zaměstnanost ve velké míře závisí na struktuře domácí a imigrantské pracovní síly z pohledu kvalifikace a dovedností. Jinak řečeno, jakým způsobem si vzájemně domácí pracovníci a imigranti konkurují či se naopak doplňují. Pokud je vztah imigrantů a domácích pracovníků konkurenční, tedy vykazují obdobné kvalifikační a dovednostní charakteristiky, jsou snáze zaměnitelní a na trhu práce roste soutěživost. V důsledku této situace lze očekávat snížení mezd. Zda a v jaké míře povede pokles mezd ke zvýšení nezaměstnanosti nebo nečinnosti domácích pracovníků, závisí na jejich ochotě přizpůsobit se novým podmínkám. Naproti tomu v situaci, kdy je struktura imigrantské pracovní síly komplementární k dovednostem a kvalifikaci domácích pracovníků, lze očekávat celkové zvýšení produktivity a tudíž i zvýšení mezd.

V USA tvořili imigranti na sklonku r. 2010 16% pracovní síly. Dlouhodobý trend vykazoval převažující příliv osob s nízkým vzděláním, nicméně právě uplynulá dekáda přinesla zásadní obrat. Imigrační saldo méně kvalifikovaných pracovníků propadlo nejen ve srovnání s předchozí dekádou (na 2,4%), ale i v porovnání s imigračním saldem kvalifikovaných pracovníků (4,1%). Vysoká míra nezaměstnanosti po r. 2007 byla obdobná u jako u domácích pracovníků s výraznější odchylkou u nejméně kvalifikovaných imigrantů, kteří se lépe adaptovali na krizovou situaci prostřednictvím částečný úvazků. Vliv imigrace na výši mezd se ukázal jako minimální, osciluje v rozmezí - 0,5% až 1,5% v závislosti na konkrétní skupině pracovníků.

Je ale důležité připomenout, že analýza dopadů imigrace na trh práce čelí řadě metodologických úskalí. Například skutečnost, že imigranti často směřují do oblastí, kde očekávají ekonomický růst a zvýšenou poptávku po práci, evokuje dvojí pohled na celou problematiku. Imigraci lze vnímat nejen jako příčinu, ale i důsledek transformací na trhu práce v podobě změn platu či míry zaměstnanosti. Vytváření kauzality je proto velmi obtížné. Další z problémů vyvolává reakce domácích pracovníků na příliv imigrantů. Mohou migrovat za prací vně i uvnitř rodné vlasti a tím *de facto* proměňovat lokální dopady imigrace, které se na národní úrovni rozptýlí a nejsou korektně měřitelné. Ostatně každé měření je závislé na kvalitě dostupných dat, kterou lze zejména v případě ilegálních migrantů zpochybnit. Zobecnění vzešlá z průzkumů omezeného vzorku populace mohou v komplexní analýze způsobit závažné chyby. I přesto patří americký výzkum problematiky imigrace k nejrozvinutějším a západoevropské školy jej považují za mimořádně přínosný.

Zamýšlená reforma americké imigrační politiky bude bezpochyby řízená širokým spektrem ekonomických, sociálních, ale i politických zájmů. Je nezbytné položit si otázku, jaké reformní kroky budou nejprínosnější z pohledu domácích pracovníků, zaměstnavatelů, spotřebitelů, ale i celkové ekonomické prosperity. V tomto ohledu panuje široká shoda na tom, že vzdělání a kvalifikování imigranti mají americké ekonomice co nabídnout, otázka profitu z méně kvalifikovaných a vzdělaných imigrantů je neustále předmětem diskuze. I proto by bylo smysluplné realizovat takovou reformu, která by umožňovala volbu různých přístupů a zhodnocení jejich dopadů na trh práce v čase. Flexibilní přístup k implementaci reforem na úrovni jednotlivých států by potenciálně vytvořil širší prostor ke sledování odlišných ekonomických dopadů konkrétních politik. V kontextu uplynulé ekonomické krize se jeví nadmíru přínosně možnost modifikovat imigrační politiky v závislosti na budoucích makroekonomických změnách ve formě uvolnění či zpřísnění konkrétních opatření.

LITERATURA A ZDROJE

- ARBOR, Ann. *MI: Inter-university Consortium for Political and Social Research (ICPS)* [online]. 1991. [2012-04-09]. Dostupné z: <http://www.icpsr.umich.edu/icpsrweb/ICPSR/>.
- BALBUENA, Carola - BATALOVA, Jeanne. Green Card Holders and Legal Immigration to the United States. *Migration Information source* [online]. 2011. [2012-04-09]. Dostupné z: <http://www.migrationinformation.org/USfocus/display.cfm?ID=872#1>.
- BARŠOVÁ, Andrea – BARŠA, Pavel. *Přistěhovalectví a liberální stát: Imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a v Česku*. 1. vyd., Brno: MPÚ, 2005. 308 s. ISBN: 80-210-3875-6.
- BAŠTÝŘ, Ivo a kol. *Sociální důsledky vstupu České republiky do Evropské unie*. 1. vyd. Brno: Masarykova Univerzita v Brně, 2005. 334 s. ISBN 80-210-3722-9.
- BATALOVA, Jeanne – LEE, Alicia. Frequently Requested Statistics on Immigrants and immigration in the United States. *Migration Information source* [online]. 2012. [2012-04-09]. Dostupné z: <http://www.migrationinformation.org/USfocus/display.cfm?id=886>.
- BORJAS, George. *A Comparative Analysis of the Labor Market Impact of International Migration: Canada, Mexico, and the United States*. *NBER Working Papers* 12327, National Bureau of Economic Research, Inc. [2012-04-09]. Dostupné z: http://cream-migration.org/files/Canada_Mexico_and_the_United_States_1.pdf
- BORJAS, George. *The Analytics of the Wage Effect of Immigration* [online]. 2009. NBER Working Papers 14796, National Bureau of Economic Research, Inc. [2012-04-09]. Dostupné z: <http://www.nber.org/papers/w14796.pdf>.
- BORJAS, George. The Labor Demand Curve Is Downward Sloping: Reexamining the Impact of Immigration on the Labor Market. *The Quarterly Journal of Economics*. 2003, Vol. 118 (4), p. 1335 -1374.
- BORJAS, George – GROGGER, Jeffrey – HANSON, H. Gordon. *Substitution between Immigrants, Natives, and Skill Groups* [online]. 2011. NBER Working Papers 17461, National Bureau of Economic Research, Inc. [2012-04-09]. Dostupné z: <http://www.hks.harvard.edu/fs/gborjas/publications/working%20papers/BGH2011.pdf>.
- CAMAROTA, Steven. A. *Immigration and Economic Stagnation An Examination of Trends 2000 to 2010*. Centre for Immigration Studies: Backgrounder [online]. 2010. [2012-04-09]. Dostupné z: <http://www.cis.org/articles/2010/highest-decade.pdf>.
- CAMAROTA, Steven. A. *A Record-Setting Decade of Immigration: 2000 to 2010*. Centre for Immigration Studies: Backgrounder [online]. 2011. [2012-04-09]. Dostupné z: <http://www.cis.org/articles/2011/record-setting-decade.pdf>.
- CARD, David. Immigration and Inequality. *American Economic Review*. 2009, Vol. 99(2), p. 1 -21.
- CASTLES, Steven – MILLER, Martin J. *The Age Of Migration - International Population Movements in the Modern World*. New York, The Guilford Press 1993.
- DANIELS, Roger – OTIS, Graham. *Debating American Immigration, 1882—present*. Lanham, MD: Rowman and Littlefield, 2001. vii + 231 pp. ISBN: 0-8476-9409-7.
- DEMUTH, Andreas. Some Conceptual Thoughts on Migration Research. In: AGOZINO, B. (ed.): *Theoretical and Methodological Issues in Migration Research*. Aldershot: Ashgate Publishing Ltd. 2000, pp. 21-58.

- DRBOHLAV, Dušan – UHEREK, Zdeněk: *Reflexe migračních teorií* [online]. 2007. [2012-04-09]. Dostupné z: <http://web.natur.cuni.cz/ksgrrsek/illegal/clanky/Uherek-Teorie.pdf>.
- FREY, William. *The Great American Migration Slowdown: Regional and Metropolitan Dimensions* [online]. Brookings. 2009. [15-04-14] Dostupné z: http://www.brookings.edu/~media/Files/rc/reports/2009/1209_migration_frey/1209_migration_frey.pdf
- HOLMAN, Robert a kol. *Dějiny ekonomického myšlení*. Praha: C.H.Beck. 1999, 541 s. ISBN 80-7179-238-1.
- HORÁKOVÁ, Milada. *Srovnávací analýza migračních politik. Vstupní analýza*. [online]. Brno: VÚPSV, 2000. [2012-04-09]. Dostupné z: <http://www.cizinci.cz/files/clanky/110/SrovAn.pdf>.
- HUNTINGTON, Samuel P. *Reconsidering Immigration: Is Mexico a Special Case?* [online]. 2000. [2012-04-09]. Dostupné z: <http://www.cis.org/AmericanIdentity-USMexicoImmigrationPolicy>.
- JELÍNEK, Jan a kol. *Ekonomická encyklopedie. I a II sv.. 2. přep. vyd.* Praha: Svoboda, 1984.
- KUBEŠOVÁ, Hana. *Politika státní integrace imigrantů v České republice od roku 1989*. Brno, 2008. Diplomová práce. Masarykova Univerzita, Fakulta sociálních studií, Katedra sociální politiky a sociální práce.
- KUNEŠOVÁ, Hana – CIHELKOVÁ, Eva. *Světová ekonomika: nové jevy a perspektivy*. 2.vyd., Praha: C.H. Beck, 2006. 319s., ISBN: 80-7179-455-4.
- LEVINE, Linda. *Immigration: The Effects on Low-Skilled and High-Skilled Native-Born Workers* [online]. 2010, CRS Report for Congress. [2012-04-09]. Dostupné z: <http://fpc.state.gov/documents/organization/142751.pdf>.
- MAZÚROVÁ, Zuzana. *Pracovní migrace a její dopady na trh práce*. Brno, 2008. Diplomová práce. Masarykova Univerzita, Ekonomicko-správní fakulta, katedra veřejné ekonomie.
- McCABE, Kristen – MEISSNER, Doris. *Immigration and the United States: Recession Affects Flows, Prospects for Reform*. Washington, DC: Migration Policy Institute. [online] 2010. [2012-04-09] Dostupné z: <http://www.migrationinformation.org/Profiles/display.cfm?ID=766>.
- NAVRÁTIL, Jan. *Stručné dějiny USA*. 2. dopl. vyd. Praha: Svoboda. 1984.
- ORRENIUS, Pia, M. *U.S. Immigration Economic Effects and Policy Implications* [online]. 2012. GMF Immigration Roundtables, A view from Berlin [2012-04-09]. Dostupné z: <http://www.scribd.com/doc/79355350/U-S-Immigration-Economic-Effects-and-Policy-Implications>.
- OTTAVIANO, Gianmarco L.P. – PERI, Giovanni. *Rethinking the Effects of Immigration on Wages* [online]. 2010. Working paper [2012-04-09]. Dostupné z: http://www.econ.ucdavis.edu/faculty/gperi/Papers/OP_april_2010.pdf.
- PAPADEMETRIOU, Demetrios G. – SUMPTION, Madeleine – TERRAZAS, Aaron et al. *Migration and Immigrants Two Years after the Financial Collapse: Where Do We Stand?* Washington, DC: Migration Policy Institute. [online] 2010. [2012-04-09] Dostupné z: www.migrationpolicy.org/pubs/MPI-BBCreport-2010.pdf.
- PASSEL, Jeffrey S. – COHN D'Vera. *U.S. Unauthorized Immigration Flows Are Down Sharply Since Mid-Decade*. Pew Research Centre: report [online]. 2010 [2012-04-09]. Dostupné z: <http://www.pewhispanic.org/files/reports/126.pdf>.
- PETERSEN, William. *A General Typology of Migration*. In: JANSEN, C. J. (ed.): *Readings in the Sociology of Migration*. Oxford: Pergamon Press. 1970, pp. 49-67.

- PETRÁČKOVÁ, Věra – KRAUS, Jiří a kol. *Akademický slovník cizích slov*. 1. Vyd. Praha: Academia: 1995. 842 s. ISBN 80-200-0523-4.
- POWELL, Michael. Old fear over new faces. The Seattle Times [online], September 20, 2006. [2012-04-09] Dostupné z: http://seattletimes.nwsources.com/html/nationworld/2003265600_impghistory20.html.
- PROCHÁZKOVÁ ILINITCHI, Cristina. Vybrané teorie migrace a jejich význam při vytváření migračních politik. *Acta Oeconomica Pragensia* [online]. 2010, vol. 18 (6), [2012-04-09]. ISSN 0572-3043. Dostupné z: www.vse.cz/polek/download.php?jnl=aop&pdf=319.pdf.
- RAVENSTEIN, Ernst George. The Laws of Migration. *Journal of the Royal Statistical Society*, 1889, Vol. 52, No. 2, pp. 241-301.
- REJZEK, Jiří. *Český etymologický slovník*. Voznice: Leda, 2004. Str. 393, ISBN 80-85927-85-3.
- ROSEMBLUM, Marc C. – BRICK, Kate. *US Immigration Policy and Mexican/Central American Migration Flows: Then and Now*. Washington, DC: Migration Policy Institute [online]. 2011. [2012-04-09]. Dostupné z: <http://www.migrationpolicy.org/pubs/RMSG-regionalflows.pdf>.
- SOMERVILLE, Will – SUMPTION, Madeleine. *Immigration and the Labour Market: Theory, evidence and policy*. Equality and Human Rights Commission&MPI [online]. 2009. [2012-04-09]. ISBN: 978-1-84206-100-8. Dostupné z: <http://www.migrationpolicy.org/pubs/Immigration-and-the-Labour-Market.pdf>
- ŠIŠKOVÁ, Tereza (ed.). *Menšiny a migranti v České republice*. Praha: Portál. 2001. s. 217 ISBN 80-7178-648-9.
- TERRAZAS, Aaron. *The Economic Integration of Immigrants in the United States: Long-and Short-Term Perspectives*. Washington, DC: Migration Policy Institute. [online] 2011. [2012-04-09] Dostupné z: <http://www.migrationpolicy.org/pubs/EconomicIntegration.pdf>.
- TINDALL, George B. - SHI, David E. *USA (Dějiny států)*. 1. vyd. Praha: Lidové Noviny, 1994.
- TVRDÝ, Lubor. *Migrace a její dopady na hostitelskou zemi. Rozvedeno na příkladu USA*. Ostrava, 1997. Diplomová práce. Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava, Fakulta ekonomická.
- US Census Bureau. 2009. American Community Survey (ACS).
- US Census Bureau Current Population Survey (CPS). MPI analysis of the March Socio-economic Supplements to the 2007 and 2009 CPS. [2012-04-09]. Dostupné z: www.census.gov/cps.
- US Department of Commerce Bureau of Economic Analysis (BEA). *National Income and Product Account Tables* [online]. BEA [2012-04-09]. Dostupné z: www.bea.gov/national/nipaweb/index.asp.
- United States. Department of Homeland Security. *Yearbook of Immigration Statistics: 2010*. Washington, D.C.: U.S. Department of Homeland Security, Office of Immigration Statistics, 2011.
- US Department of Labor Bureau of Labor Statistics (BLS). Current Employment Statistics [online]. BLS [2012-04-09]. Dostupné z: <http://www.bls.gov/ces>.
- VOJTKOVÁ, Michaela. *Teorie mezinárodní migrace*. [online]. Praha: Socioweb, 2005 (5). [2012-04-09]. Dostupné z: <http://www.socioweb.cz/index.php3?disp=teorie&shw=197&lst=111>.
- WILSON, Jill H. – SINGER, Audrey. *Immigrants in 2010 Metropolitan America: A Decade of Change*. Brookings: Metropolitan Policy program [online]. 2011. [2012-04-09]. Dostupné z: http://www.brookings.edu/~media/Files/rc/papers/2011/1013_immigration_wilson_singer/1013_immigration_wilson_singer.pdf.

- ZIMOVÁ, Dana. *Problémy migrační politiky Francie*. Brno, 2006. Diplomová práce. Masarykova Univerzita, Ekonomicko-správní fakulta, katedra veřejné ekonomie.

SEZNAM ZKRATEK

ACS	American Community Survey Výzkum americké společnosti
BEA	Bureau of Economics Analysis Úřad pro ekonomické analýzy
BLS	Bureau of Labour Statistics Úřad pracovní statistiky
CIR	Comprehensive Immigration Reform Komplexní imigrační reforma
D	Demand Poptávka
DHS	Department of Homeland Security Ministerstvo vnitřní bezpečnosti
E	Employment Zaměstnanost
EU	European Union Evropská Unie
H-1B	Dočasné pracovní vízum pro odborné pracovníky
I-9	The Employment Eligibility Verification Form Formulář pracovní způsobilosti
ICE	Immigration and Customs Enforcement Úřad pro vymáhání zákona ve věcech imigrace a cel
L1	Dočasné pracovní vízum pro relokační firemních pracovníků do USA
LEP	Limited English Proficient Osoby s nízkou úrovní znalosti angličtiny
NAFTA	North American Free Trade Agreement Severoamerická dohoda o volném obchodu
O1	Dočasné pracovní vízum pro osoby s výjimečnými schopnostmi
OECD	Organization for Economic Cooperation and Development Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj
OSN	Organizace Spojených národů
PHC	The Pew Hispanic Center Hispánské výzkumné centrum
S	Supply Nabídka
USA	The United States of America Spojené státy americké
USCIS	United States Citizenship and Immigration Services Služby pro občanství a přistěhovalectví
W	Wage Mzda

PROHLÁŠENÍ O VYUŽITÍ VÝSLEDKŮ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Prohlašuji, že

- jsem byla seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, diplomovou práci užít (§ 35 odst.3);
- souhlasím s tím, že diplomová práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího diplomové práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o diplomové práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, diplomovou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 18. dubna 2012

.....

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1: Počet imigrantů v jednotlivých státech a jejich podíl na celkové populaci v r. 2010

Příloha 2: Top 20 zemí vysílajících imigranty (mil.) k roku 2010